

TvOB

Tijdschrift voor
vennootschapsrecht,
rechtspersonenrecht
en ondernemings-
bestuur

rechtspersonenrecht • personenvennootschapsrecht • concernrecht • stichting & vereniging • aansprakelijkheid • fiscaliteit • corporate governance • effectenrecht • enquêterecht • maatschappelijk verantwoord ondernemen • ondernemingsbestuur • corporate recovery • jaarrekeningrecht • fusie & overname • familieondernemingen

SYMPOSIUMNUMMER STEWARD-OWNERSHIP VANUIT JURIDISCH EN PRAKTISCH PERSPECTIEF

INHOUD

Bedrijfsopvolging via steward-ownership

Mr. R.A. Marres

De missie van de rentmeestervernootschap voor de governance van steward-ownership

Mr. S.F. van Koningsbruggen en prof. mr. dr. B. Bier

Het creëren van een steward-ownership structuur – fiscale aspecten en aandachtspunten

Drs. W.G. van Vliet en mr. R. van der Beek-Lugten

5

Oktober 2025

UITGEVERIJ *Paris*

TvOB informeert advocaten, notarissen, fiscalisten en bedrijfsjuristen over relevante ontwikkelingen, achtergronden en actualiteiten op het gebied van vennootschaps- en rechtspersonenrecht, in het bijzonder op het gebied van aansprakelijkheid, fiscaliteit, corporate governance, effectenrecht, enquête-recht, concernrecht, maatschappelijk verantwoord ondernemen, corporate recovery, jaarrekeningrecht, fusie & overname en familieondernemingen. Het tijdschrift verschijnt 6x per jaar.

Redactie

Dr. S.F.W. van den Bosch MSc
Mr. G.C. van Eck
Mr. dr. E.V.A. Eijkelenboom (voorzitter)
Prof. mr. L.G.H.J. Houwen
Mr. dr. M. Koelmeijer
Mr. O. Oost
Mr. drs. A.C.W. Pijls
Mr. dr. S. Renssen
Dr. mr. G.J.H. van der Sangen
Mr. J.M. Schepel
Prof. mr. C.A. Schwarz
Prof. dr. S.A. Stevens
Prof. mr. W.J.M. van Veen
Mr. dr. R.A. Wolf

Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de elektronische ontsluiting van het tijdschrift.

Redactiesecretariaat

Mr. C.Y.M. Helmer, e-mail: tijdschriftvob@gmail.com

Uitgever

Uitgeverij Paris, tel. 0575-514299; e-mail: info@uitgeverijparis.nl;
www.uitgeverijparis.nl

Abonnementenadministratie

tel. 088-1102051; e-mail: info@uitgeverijparis.nl

Abonnementsprijs 2025

€ 306,00 per jaar, excl. btw, inclusief opbergband.
Studenten 50% korting.
Losse nummers: € 53,50. Voor abonnees in het buitenland geldt een toeslag van € 55,50 i.v.m. verzendkosten.
Voor online-abonnement zie www.uitgeverijparis.nl.

Beëindiging abonnement

Abonnementen kunnen tot één maand voor het einde van de abonnementsperiode worden opgezegd. Informatie over de abonnementsperiode vindt u op de factuur.

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16b Auteurswet 1912 jo. het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en art. 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden. © 2025 Uitgeverij Paris bv en auteurs. Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining niet toegestaan.

Disclaimer

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. De auteur(s), redactie en uitgever aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden noch voor de gevolgen hiervan. De redactie benadrukt dat de inhoud van de gepubliceerde artikelen niet noodzakelijkerwijs de mening van de redactie vertegenwoordigt.

Advertentie-exploitatie

Voor adverteren in de juridische media van Uitgeverij Paris kunt u contact opnemen met Uitgeverij Paris.

Aanbevolen citeerwijze

TvOB 2025/... (publicatienummer), p. ...

Inhoud

15 Redactioneel / 109

Mr. R.A. Marres

16 Bedrijfsopvolging via steward-ownership / 110

*Mr. S.F. van Koningsbruggen en
prof. mr. dr. B. Bier*

17 De missie van de rentmeestervernootschap voor de governance van steward-ownership / 118

Drs. W.G. van Vliet en mr. R. van der Beek-Lugten

18 Het creëren van een steward-ownership structuur – fiscale aspecten en aandachtspunten / 129

Redactioneel

'Earth is now our only shareholder.'

15

Met die woorden kondigde Yvon Chouinard aan dat hij de structuur van zijn bedrijf Patagonia fundamenteel ging veranderen. 100% van de stemgerechtigde aandelen werd ondergebracht in de Patagonia Purpose Trust, dat primair tot doel heeft de waarden en identiteit van de onderneming te beschermen. De volledige economische waarde (100% van de niet-stemgerechtigde aandelen) is geschonken aan het Holdfast Collective, een non-profitorganisatie die zich inzet voor de bestrijding van de klimaatcrisis en de bescherming van natuur. De financiering hiervan geschiedt door jaarlijkse dividenduitkeringen: de winst die resteert na herinvestering in de onderneming komt ten goede aan het Holdfast Collective.¹

Het is een mooi voorbeeld van het onderwerp van deze editie van *TvOB* en ons aankomende symposium op 9 oktober: het principe van *steward-ownership*. Het *steward-ownership* model draait om twee uitgangspunten. Het eerste is het principe van zelfbestuur. De onderneming 'behoort aan zichzelf toe' en de zeggenschap ligt bij personen die nauw betrokken zijn bij de onderneming, zoals oprichters, werknemers of andere stakeholders. Het tweede principe houdt in dat winst de missie dient. Het maken van winst is daardoor geen doel op zich, maar een middel om de missie van de onderneming te realiseren.² Deze principes doorbreken de traditionele machtsverhouding tussen aandeelhouders en onderneming. *Steward-ownership* legt de zeggenschap bij *stewards* die belast zijn met het bewaken van continuïteit en de missie van het bedrijf, waarbij winsten primair ten dienste staan van diezelfde missie.

Het resultaat is een onderneming die zich kan richten op langetermijndoelstellingen zonder de constante druk van aandeelhouders die gericht zijn op winstmaximalisatie. Dat volgt onder andere uit onderzoeken. Medewerkers en klanten ervaren meer tevredenheid bij *steward-owned* ondernemingen dan bij conventioneel gestructureerde bedrijven. Bovendien stijgt de arbeidsproductiviteit omdat werknemers zich meer betrokken voelen bij de bedrijfsmissie. Deze ondernemingen excelleren ook op het gebied van innovatie, aangezien zij hun winsten kunnen investeren in onderzoek en ontwikkeling. De focus op de lange termijn van *steward-owned* bedrijven resulteert er daarnaast in dat hun overlevingskansen over een periode van vier decennia zes keer groter is dan die van traditioneel georganiseerde ondernemingen.³

De *steward-ownership* bedrijfsvorm moet mede om deze resultaten wat mij betreft worden toegejuicht. Mijn indruk van het heersende westerse economische denken is dat eigendom wordt beschouwd als het recht om onder andere vrijelijk over een onderneming te beschikken binnen de wettelijke grenzen. Daarbij vormt financieel rendement vaak een belangrijke – zo niet: de belangrijkste – factor. Deze benadering kan leiden tot kortzichtige besluitvorming en een economie met bedrijven die zich te veel richten op winstmaximalisatie en te weinig op maatschappelijke waarde.⁴ Recent stond in *de Volkskrant* dat Amerikaanse beleggers – in bezit van ongeveer 11% van alle aandelen in Nederlandse bedrijven in de AEX – zelden klimaatbeleid van bedrijven steunen.⁵ Zorgen over de klimaatcrisis waren in de jaren tachtig al bekend binnen Shell, desalniettemin stelde het hof Den Haag vast dat Shell haar reductiedoelstellingen heeft afgezwakt. Door middel van aanzienlijke investeringen houdt Shell haar olieaanbod op peil en breidt zij haar gasaanbod substantieel uit.⁶ Shell maakte in 2024 ruim 16 miljard dollar winst en aandeelhouders konden rekenen op een hogere winstuitkering dan het jaar ervoor. Het product van de meest waardevolle bedrijven ter wereld, *social media*, draait om algoritmes die maximale schermtijd en advertentie-inkomsten veroorzaken, maar tegelijkertijd weinig

1. eu.patagonia.com/.

2. Zie ook R.A. Marres, 'Steward-ownership: een alternatieve eigendomsstructuur in opkomst', *TOP* 2024/110, met verwijzing naar C. Canon e.a., 'Steward-Ownership. Rethinking ownership in the 21st century', *Purpose Foundation* 2020, p. 12-13. In gelijke zin: wearestewards.nl/steward-ownership/.

3. Zie ook R.A. Marres, 'Steward-ownership: een alternatieve eigendomsstructuur in opkomst', *TOP* 2024/110, met verwijzing naar C. Borsting & S. Thomsen, 'Foundation Ownership, reputation and labour', *Oxford Review of Economic Policy* 2017, p. 317-338 en S. Thomsen e.a., 'Industrial foundations as long-term owners', *Corporate Governance: An International Review* 2018/26, p. 180-196.

4. Meerdere schrijvers betogen dat niet alleen winstmaximalisatie, maar de maatschappij en de wereld als geheel een factor zouden moeten zijn voor bedrijven: M. Lipton, 'It's Time to Adopt the New Paradigm', Harvard Law School Forum on Corporate Governance 2019, corpgov.law.harvard.edu; William MacAskill, 'What is longtermism?', BBC 2022, bbc.com; Dominic Barton & Mark Wiseman, 'Focusing Capital on the Long Term', *Harvard Business Review* January-February 2014.

5. 'Amerikaanse beleggers met groot belang in AEX-bedrijven stemmen vaak tegen klimaatbeleid', *de Volkskrant* 26 augustus 2025.

6. Hof Den Haag 12 november 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:2099. De wetenschap over klimaatverandering wordt besproken in r.o. 3.25. In r.o. 7.60 bevestigt het hof dat Shell haar olieaanbod op peil houdt en haar gasaanbod aanzienlijk uitbreidt. Kort daarna, in r.o. 7.65, stelt het hof vast dat Shell eerder haar reductiedoelstellingen heeft afgezwakt (r.o. 7.65).

bijdragen aan het voorkomen van desinformatie, polarisatie of negatieve mentale gezondheidseffecten. Meta Platforms, moederbedrijf van Facebook, WhatsApp en Instagram, boekte in 2024 18,3 miljard dollar winst. Kort geleden berichtte *het Parool* over uitbuiting van Indonesische en Filipijnse schoonmakers bij sportschoolketen *Saints & Stars*. Deze voorbeelden stemmen mij steeds minder optimistisch over de houdbaarheid van het traditionele kapitalisme. Terwijl aandeelhouders zich verrijken en dat ten koste kan gaan van werknemers, klanten en het milieu, bekruipt mij het gevoel dat ons huidige economische model vernieuwende concepten zoals *steward-ownership* angstaanjagend hard nodig heeft.

Gelukkig tonen de drie artikelen in deze *TvOB*-editie aan dat *steward-ownership* geen utopische droom is, maar een praktisch haalbaar alternatief. Dat doen zij vanuit drie invalshoeken: een praktische invalshoek, een fiscale invalshoek en een juridische invalshoek. Marres behandelt de praktische implementatie van *steward-ownership* als bedrijfsopvolgingsalternatief, met concrete koopprijsconstructies en governance-structuren. Van Vliet en Van der Beek-Lugten analyseren systematisch de fiscale gevolgen en aandachtspunten bij het creëren van *steward-ownership* structuren. Van Koningsbruggen en Bier onderzoeken de juridische vormgeving van *steward-ownership* binnen het huidige vennootschapsrecht en de voorgestelde rentmeestervennootschap. Dat hun artikelen relevant zijn voor de praktijk, volgt in ieder geval uit de groeiende populariteit van *steward-ownership*. In Denemarken bestaat de meerderheid van de beurswaarde uit aandelen in *steward-owned* ondernemingen.⁷ In Nederland is het aantal *steward-owned* bedrijven de 100 gepasseerd.⁸

En weet u wat het mooie is? De auteurs die meewerkten aan deze aflevering kunnen niet alleen prachtige artikelen schrijven. Zij kunnen ook nog eens ontzettend goed spreken. Dat gaan zij etaleren op het *TvOB*-symposium op 9 oktober bij Stibbe in Amsterdam. Het sprekersensemble wordt gecompleteerd door Emiel Roozen – CFO van *steward-owned* bouwbedrijf TBI. Hij wordt geïnterviewd om te vertellen hoe het écht is om bij een *steward-owned* bedrijf te werken. Het belooft een leerzame, maar vooral leuke middag te worden. Ik zeg u: dit wilt u niet missen. Geen zorgen, we hebben nog voldoende plekken en verwelkomen u daar graag.

Tot slot volgen een paar dromerige woorden. *Steward-ownership* biedt een kans om bedrijfsstructuren te vernieuwen. Eigendom van een bedrijf zou niet moeten voelen als een recht om te exploiteren, maar als een verantwoordelijkheid om te koesteren. Als juridische professionals staan we hopelijk aan de vooravond van een transformatie waarin we de architecten kunnen zijn van een economisch systeem dat niet alleen winstgevend is, maar ook rechtvaardig, duurzaam en gericht op de lange termijn. De fundamenten voor deze nieuwe economie worden vandaag gelegd, door ondernemers, juristen en beleidsmakers die geloven in een betere toekomst. ‘Elke dag een draadje, is een hemdsmouw in een jaar’, zoals een van de auteurs zegt in haar artikel. Het zou mooi zijn als *steward-ownership* evolueert van uitzondering naar regel, waarbij ondernemingen gedreven worden door mensen die daadwerkelijk betrokken zijn bij hun missie en welzijn. In een wereld die worstelt met complexe uitdagingen, hebben we met *steward-ownership* een mogelijk instrument in handen, op weg naar een economie die ten dienste staat van de samenleving.

Hebben deze optimistische woorden u geïnspireerd om de pen ook op te pakken en een artikel te schrijven? Onze redactiesecretaris Charlotte Helmer (tijdschriftvob@gmail.com) beantwoordt graag al uw vragen.

Veel leesplezier en hopelijk tot ziens op 9 oktober bij het symposium!

7. S. Thomsen & A. Sanders, *Enterprise Foundation Law in a Comparative Perspective*, Cambridge: Intersentia 2023, p. 63.

8. wearestewards.nl/bedrijven/.

Bedrijfsopvolging via steward-ownership

16

In deze bijdrage bespreekt de auteur hoe steward-ownership kan worden ingezet als alternatieve vorm van bedrijfsopvolging. Specifieke onderwerpen die worden besproken zijn welk doel een transitie naar steward-ownership kan dienen, op welke wijzen een verkoper een koopprijs kan ontvangen wanneer hij kiest voor een transitie naar steward-ownership en hoe de governance van de steward-owned onderneming kan worden vormgegeven.

1. Inleiding

De term *Silver Tsunami* verwijst naar de vergrijzende (westerse) samenleving en in het verlengde daarvan, de golf van bedrijven die de komende jaren op zoek zijn naar opvolging.¹ Het merendeel van deze ondernemingen kwalificeert als mkb-onderneming.² Historisch gezien zijn er twee gangbare routes voor opvolging: het vererven van (de aandelen in) de onderneming aan de erfgenamen of het verkopen van (de aandelen in) de onderneming aan een derde, zoals het management, een strategische partij of een investeerder.

Een centraal vraagstuk bij bedrijfsopvolging is het behoud van de missie en onafhankelijkheid van de onderneming. Zowel bij vererving als verkoop bestaat het risico dat een nieuwe eigenaar op enig moment een andere koers kiest. Hoewel een verkoper tijdelijke waarborgen kan bedingen – door bijvoorbeeld een periode na *closing* aan te blijven of via *non-financial covenants* – bieden deze op lange termijn onvoldoende bescherming. Recente Nederlandse voorbeelden waar dit risico zich heeft verwezenlijkt, zijn online platform WeTransfer en distilleerderij Hooghoudt. Bij eerstgenoemde besloot de nieuwe eigenaar de oorspronkelijke missie te verlaten door de gebruiksvoorwaarden te wijzigen omwille van

commerciële doeleinden.³ Bij laatstgenoemde besloot de nieuwe Franse eigenaar relatief kort na de overname de (hoofd)vestiging in Groningen na 137 jaar te sluiten.⁴

Voor een verkoper kan dit aanleiding zijn om een alternatieve vorm van opvolging te onderzoeken, waarbij de missie en onafhankelijkheid beter zijn geborgd.⁵ Steward-ownership biedt hiervoor een mogelijkheid.⁶ Wezenlijk verschil ten opzichte van traditionele opvolging via vererving of verkoop, is dat met de keuze voor steward-ownership de onderneming in feite ‘aan zichzelf’ wordt overgedragen. Daarbij heeft een verkoper vergaande invloed hoe de missie en de onafhankelijkheid in de governance *post-closing* worden geborgd. Bovendien kan een verkoper, in tegenstelling tot wat regelmatig wordt aangenomen, ook een koopprijs ontvangen.

In deze bijdrage bespreek ik hoe steward-ownership kan worden ingezet als alternatieve vorm van bedrijfsopvolging. Allereerst bespreek ik welke doelen een transitie naar steward-ownership kan dienen. Vervolgens ga ik in op de mogelijkheden hoe een verkoper een koopprijs kan ontvangen wanneer hij kiest voor een transitie naar steward-ownership en hoe de governance van de steward-owned onderneming kan worden vormgegeven.

* Mr. R.A. Marres is advocaat bij De Zaak van Advocaten in Amsterdam.

1. Over deze term in relatie tot bedrijfsopvolging: B. Francois, T. Guidotti & N. Hsieh, ‘The Founder’s Final Act’, *Harvard Business Review*, september/oktober 2025, p. 2.
2. Dat wil zeggen een micro-onderneming ex art. 2:395 BW, een kleine onderneming ex art. 2:396 BW en een middelgrote onderneming ex art. 2:397 BW.
3. Zie ‘Oprichter WeTransfer over de nieuwe koers van wat ooit zijn bedrijf was: dit is een klap in het gezicht’, *NRC* 16 juli 2025.
4. ‘Teloorgang van Hooghoudt raakt Groningen in het hart: distilleerderij vertrekt na 137 jaar uit de stad’, *de Volkskrant* 22 juli 2025.
5. In deze bijdrage versta ik onder ‘verkoper’: de aandeelhouders van een bv die besluiten om de transitie te maken naar steward-ownership en in dat kader (een gedeelte van) hun aandelen verkopen en/of schenken.
6. Voor een toelichting bij het begrip en concept steward-ownership verwijs ik naar eerdere bijdragen over dit onderwerp: F.A. Baggerman & E.A.E.M. van Blokland, ‘Steward-ownership: een (r)evolutie? Steward ownership als oplossing voor toekomstbestendige ondernemingen?’, *WPNR* 2023/7439, p. 920-924; R.A. Marres, ‘Steward-ownership: een alternatieve eigendomsstructuur in opkomst’, *TOP* 2024/110, p. 16-23; S.B. Buijn & M.C.J. Pols, ‘Steward ownership. De organisatiestructuur voor de lange termijn’, *Ondernemingsrecht* 2024/44.

2. Het doel van een transitie naar steward-ownership

Steward-ownership gaat uit van een andere benadering van eigendom.⁷ In het heersende economisch denken wordt eigendom vaak beschouwd als het recht om binnen de grenzen van de wet vrijelijk over een goed te (mogen) beschikken.⁸ Daarbij vormt financieel rendement voor de eigenaar vaak een belangrijke factor. Vanuit deze benadering is verkoop van de onderneming aan een derde een logische stap. Bij steward-ownership wordt uitgegaan van een meer fiduciaire invulling van eigendom.⁹ In dit model wordt de controlerende zeggenschap uitgeoefend door personen die tot taak hebben om de continuïteit en koers van de onderneming te bewaken. Het realiseren van financieel rendement voor de aandeelhouders is daaraan ondergeschikt. Deze personen zijn de stewards. Zij worden op basis van hun kwaliteiten gekozen om de rol van stewards te vervullen, vanwege hun specifieke expertise of hun betrokkenheid bij de onderneming.

Tegen deze achtergrond kan een transitie naar steward-ownership een aantal doelen dienen, waarvan de belangrijkste: (i) het borgen van de missie van de onderneming, en (ii) het waarborgen van de onafhankelijkheid en autonomie van de onderneming.

(i) Borging van de missie van de onderneming

Binnen het huidige ondernemingsrecht bestaat een spanningsveld tussen enerzijds de positie van de aandeelhouder en anderzijds de positie van het bestuur en de raad van commissarissen. Sinds het *Wennex*-arrest is het uitgangspunt dat een aandeelhouder bij de uitoefening van zijn rechten zijn eigen belang mag behartigen.¹⁰ Het bestuur en de raad van commissarissen dienen zich daarentegen te richten naar het belang van de vennootschap.¹¹ Hoewel de strategie van de onderneming behoort tot het domein van het bestuur, blijkt in de praktijk vaak dat de vennootschap en haar bestuur bij strategische besluiten in grote mate gericht zijn op de belangen van de aandeelhouder.¹² Dit is met name het gevolg van de interne zeggenschapsverhoudingen binnen de vennootschap, waarin de algemene vergadering een dominante positie heeft.¹³

Steward-ownership beoogt dit spanningsveld te doorbreken. Dit wordt bereikt door de controlerende zeggenschap in handen te brengen van de stewards (het

principe van ‘zelfbestuur’). Deze stewards zijn personen die betrokken zijn bij de onderneming en die specifiek tot taak hebben om de continuïteit en de missie van de onderneming te bewaken. Daarnaast geldt dat door de onderneming gerealiseerde winst primair aan de missie wordt besteed en secundair ten goede komt aan investeerders en/of oprichters van de onderneming (het principe ‘winst dient de missie’). Ten aanzien van deze principes van steward-ownership geldt bovendien dat ze worden geborgd in de juridische structuur van de onderneming. Typisch worden deze principes verankerd in de statuten van de onderneming, een eventuele aandeelhoudersovereenkomst en/of een reglement met betrekking tot de taken en verantwoordelijkheden van de stewards.¹⁴

Het doel van het incorporeren van deze principes van steward-ownership is te waarborgen dat de onderneming zich op de lange termijn kan blijven richten op haar bestaansreden of haar missie. Voor een verkoper die op zoek is naar opvolging kan dit een passend alternatief zijn. In plaats van (de aandelen in) de onderneming te verkopen of de zeggenschap binnen de familie over te dragen, wordt de onderneming ondergebracht in een structuur die de missie centraal stelt en waarin de koers van de onderneming niet direct kan worden beïnvloed door aandeelhouders die een prikkel hebben tot het maximaliseren van aandeelhouderswaarde. Daarmee wordt de onderneming een vorm van nalatenschap, die de waarden en doelstellingen van de verkoper weerspiegelt.¹⁵

(ii) Waarborgen van onafhankelijkheid en autonomie

Naast het borgen van de missie van de onderneming, is een belangrijk doel van een steward-ownership structuur dat de onderneming onafhankelijk en autonoom kan blijven opereren. Hiertoe worden ten aanzien van de stewards specifieke kwaliteitseisen gesteld.¹⁶ Kwaliteitseisen kunnen bijvoorbeeld zijn dat één of meer stewards werkzaam zijn bij de onderneming of worden voorgedragen door de werknemers of ondernemingsraad. Of dat altijd ten minste één steward een oprichter of familielid is. Daarnaast kunnen (onafhankelijke) stewards worden benoemd op basis van hun specifieke expertise, zoals kennis van de sector waarin de onderneming actief is, of een specifiek werkterrein.

7. Zie ook E.A.E.M. van Blokland & N. van der Horst, ‘De rentmeestervenootschap. Facilitering en normalisering van steward ownership’, *WPNR* 2025/7502, p. 371-380.

8. Conform art. 1 aanvullend Protocol bij het EVRM en art. 17 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

9. Zie ook R. Claassen, ‘A fiduciary theory of property’, *Journal of Ethics and Social Philosophy* (30) 2025, 2, p. 205-240.

10. HR 30 juni 1944, *NJ* 1944/465.

11. Ex art. 2:129/239 BW en art. 2:140/250 BW.

12. Zie ook S.B. Garcia Nelen, ‘De participantenvennootschap: gedachten over een mogelijke rechtsvorm’, *MvO* 2021, afl. 3/4, p. 121.

13. De algemene vergadering is onder meer bevoegd het bestuur te benoemen (art. 2:132/242 BW) en te ontslaan (art. 2:134/244 BW).

14. In de praktijk komt dit reglement neer op het bestuursreglement van de stichting waarvan de stewards gezamenlijk het bestuur vormen.

15. Zie ook: B. Francois, T. Guidotti & N. Hsieh, ‘The Founder’s Final Act’, *Harvard Business Review*, september/oktober 2025, p. 2.

16. Wanneer stewards de aandelen (met stemrecht) rechtstreeks houden, kwalificeren dergelijke kwaliteitseisen als kwaliteitseisen ex art. 2:192 lid 1 sub b BW. Wanneer de aandelen (met stemrecht) worden gehouden via een stichting waarvan de stewards het bestuur vormen, zijn de kwaliteitseisen onderdeel van de wijze van benoeming ex art. 2:286 lid 3 sub c BW.

Een implicatie van dit principe van zelfbestuur is dat de controlerende zeggenschap over de onderneming niet kan worden verkocht. Met de keuze voor steward-ownership waarborgt een verkoper dat de onderneming op de korte en lange termijn onafhankelijk en autonoom kan blijven opereren. Vanuit dit perspectief vormt steward-ownership een remedie tegen zogeheten *absentee owners*: aandeelhouders (veelal buitenlandse) die anders dan hun rol als aandeelhouder (en soms ook als commissaris) geen betrokkenheid hebben bij de onderneming en geen directe binding hebben met het bredere ecosysteem waar de onderneming onderdeel van uitmaakt.¹⁷ Indien de controlerende zeggenschap bij dergelijke *absentee owners* ligt, bestaat het risico dat zij in de besluitvorming primair hun eigen (financiële) deelbelang dienen, ten koste van de langetermijndoelstellingen van de onderneming, de missie en de (maatschappelijke) positie van de onderneming binnen haar ecosysteem. Dit kan leiden tot een proces van ‘ontworteling’ van de onderneming.¹⁸

Bovengenoemde doelen van steward-ownership zullen met name appelleren bij verkopers die hun rol als eigenaar reeds vervulden als ware zij steward c.q. rentmeester. Met name familiebedrijven springen in het oog, waarbij (de zeggenschap over) de onderneming van generatie op generatie overgaat. Rentmeesterschap of *stewardship* wordt in dit verband opgevat als het tijdelijk beheren van of zorg dragen voor de onderneming. Het impliceert bovendien dat een onderneming is ingebed in een groter geheel en dat het handelen van de onderneming dient te worden afgestemd op de bredere maatschappelijke en ecologische context.¹⁹ In gevallen waarin een eigenaar zijn rol als zodanig invult, komt dat in de regel voort uit een vrijwillige keuze. Met de keuze voor steward-ownership heeft een verkoper de mogelijkheid om het rentmeesterschap te institutionaliseren. Het bewaken van de missie en de onafhankelijkheid van de onderneming zijn daarmee niet langer afhankelijk van de keuze hoe een eigenaar zijn rol invult, maar behoren uitdrukkelijk tot de taakopdracht van de stewards.

3. Koopprijsconstructies

Wanneer een verkoper besluit een transitie te maken naar steward-ownership, zal in de regel een overdracht van aandelen nodig zijn.²⁰ Om de principes van steward-ownership te implementeren, zal verkoper (een meerderheid van) zijn aandelen overdragen aan de ste-

ward-stichting. Een belangrijk vraagstuk in dit kader is of de verkoper zijn aandelen schenkt of een koopprijs wil ontvangen, of een combinatie van beide.

Wanneer een verkoper kiest voor een schenking van aandelen, zijn met name de fiscale implicaties van belang. Tot 1 januari 2025 gold een faciliteit die bepaalde dat giften die een vennootschap aan een ANBI doet, niet aangemerkt worden als dividenduitdeling gevolgd door een gift vanuit privé.²¹ Als gevolg hiervan werd de gift niet belast met box 2-heffing en dividendbelasting.²² Deze faciliteit is echter per 1 januari 2025 afgeschaft als onderdeel van het Belastingplan 2025. Dit betekent dat thans doorgaans schenkbelasting is verschuldigd wanneer een verkoper aandelen schenkt aan de steward-stichting. Voor een uitgebreide toelichting bij de fiscale implicaties van een schenking van aandelen verwijs ik naar de fiscale bijdrage van Van Vliet en Van der Beek-Lugten in deze aflevering.

In tegenstelling tot wat regelmatig wordt aangenomen, kan een verkoper ook een koopprijs ontvangen die al dan niet is gebaseerd op de marktwaarde van (de aandelen in) de onderneming. Ook hiervoor geldt dat het fiscale implicaties heeft wanneer de koopprijs aantoonbaar beneden de marktwaarde ligt. Voor wat betreft het structureren van een koopprijs worden in de praktijk twee routes gevolgd:

- (i) Eenmalige verkoop: verkoper verkoopt zijn belang in één keer, vergelijkbaar met een reguliere M&A-transactie, waarbij de steward-stichting de koper is.
- (ii) Gefaseerde verkoop: verkoper wordt stapsgewijs uitgekocht, vaak via een inkoop van aandelen door de vennootschap.²³

(i) Eenmalige verkoop

Ten aanzien van de eerste route treedt de steward-stichting als koper op. Dat kan een reeds bestaande stichting zijn of een stichting die voor het doel van de transactie wordt opgericht. Uitgaande van één of meer verkopers die alle aandelen houden, verkopen en leveren zij hun aandelen aan deze stichting. Als gevolg van deze transactie wordt de steward-stichting enig aandeelhouder van de onderneming. De steward-stichting fungeert na de transactie als beheersstichting, met zowel de zeggenschapsrechten als de economische rechten die aan de aandelen zijn verbonden.²⁴ Deze stichting heeft als doel om de continuïteit en de missie te bewaken van de

17. Zie ook C. Canon e.a., ‘Steward-Ownership. Rethinking ownership in the 21st century’, *Purpose Foundation* 2020, p. 7.

18. Zie ook Roxane van Iperen, *Eigen planeet eerst. Waarom onze democratie geen antwoord heeft op het grootste vraagstuk van deze tijd*, Amsterdam: Thomas Rap 2025, p. 45.

19. Zie ook R.A.G. Heesakkers, ‘Ecosystemisch Rentmeesterschap. Een theoretische duiding van de CSRD, CSDDD en andere ESG-gerelateerde ontwikkelingen in het ondernemingsrecht’, *MvO* 2024, afl. 8-9, p. 193.

20. Een alternatief is dat nieuwe aandelen (met stemrecht en eventueel winstrecht) worden uitgegeven aan de steward-stichting en aandelen van de verkoper (gedeeltelijk) worden geconverteerd naar stemrechtloze aandelen.

21. *Kamerstukken II* 2023/24, 36418, nr. 3, p. 118.

22. In 2024 hebben onder meer de Nederlandse ondernemingen Voys en Donker Groep van deze faciliteit gebruikgemaakt om de transitie naar steward-ownership mogelijk te maken.

23. Ex art. 2:207 BW.

24. Zie ook S.F. van Koningsbruggen, S. Rietveld & B. Bier, ‘Over maatschappelijk verantwoord ondernemen in de notariële praktijk’, *WPNR* 2024/7459, p. 306.

onderneming waarvan zij enig aandeelhouder is. De bestuurders van deze stichting zijn de stewards.

De voornaamste uitdaging in deze constructie is de financiering van de koopprijs door de stichting. Vaak gaat het om een nieuw opgerichte (beheers)stichting, die weinig tot geen eigen vermogen beschikbaar heeft. In de praktijk resulteert dit doorgaans in een koopprijs die wordt gefinancierd met een combinatie van bancaire financiering en een (achtergestelde) verkoperslening. Banken waren aanvankelijk terughoudend ten aanzien van dergelijke transacties, waarbij een 'lege' stichting als koper optreedt. Inmiddels groeit de bekendheid met het concept van steward-ownership, en daarmee ook het besef dat deze structuur primair beoogt de continuïteit van de onderneming te dienen. Als gevolg daarvan lijken banken meer open te staan voor financiering van deze transacties. Een voorbeeld is de transactie uit 2024 waarbij de voormalig eigenaar van Camping Zeeburg in Amsterdam zijn aandelen heeft verkocht aan een beheersstichting. De koopprijs werd hier gefinancierd met een bancaire lening verstrekt aan de beheersstichting.²⁵

In aanvulling op een bancaire financiering kan een eventueel resterend deel van de koopprijs worden voldaan door middel van een verkoperslening, die achtergesteld wordt ten opzichte van de bancaire lening.²⁶ Voor beide leningen geldt dat deze worden afgelost vanuit dividend dat wordt uitgekeerd aan de beheersstichting. Voor wat betreft de terugbetalingstermijn van de leningen dient daarbij rekening te worden gehouden met welk gedeelte van de winst kan terugvloeien naar de missie en welk gedeelte kan worden gebruikt voor de aflossing. Stelregel is dat ten minste 50% van de door de onderneming gerealiseerde winst dient terug te vloeien naar de missie.

Een interessante ontwikkeling in dit kader is dat de eerste (buy-out) investeringsfondsen ontstaan die tot doel hebben om bedrijven over te nemen en deze te laten transformeren naar steward-ownership.²⁷ Bij een dergelijke transactie kan de koopprijs worden gefinancierd met een combinatie van eigen vermogen vanuit het fonds en vreemd vermogen vanuit de bank. In plaats van de steward-stichting treedt in deze situatie een voor het doel van de transactie opgerichte koopholding als koper op, zoals dat ook gebruikelijk is bij *leveraged buy-out* structuren die vaak door private equity worden toegepast.²⁸ Omdat er ook eigen vermogen beschikbaar is, wordt het eenvoudiger een koopprijs te betalen die gelijk is aan de marktwaarde. Een belangrijk verschil ten opzichte van conventionele M&A-transacties, is dat de investeerder zich ten aanzien van zijn exit committeert

aan een gemaximeerd rendement. Bovendien geldt dat de investeerder zijn rendement ontvangt vanuit de winst die de onderneming realiseert in plaats van via een verkoop van (de aandelen in) de onderneming. Zodra de investeerder zijn rendement heeft ontvangen, worden zijn aandelen om niet ingetrokken en continueert de onderneming haar activiteiten in een steward-owned structuur. Vanwege deze afwijkende transactiestructuur is het veelal onvermijdelijk dat de investeringstermijn van de investeerder langer is dan gebruikelijk.

(ii) Gefaseerde verkoop

Naast de route van een eenmalige verkoop kan de verkoper gefaseerd worden 'uitgekocht' via een inkoop van aandelen.²⁹ Deze uitkoop wordt gefinancierd uit de winst die door de onderneming is gerealiseerd. Hiertoe kan tussen de verkoper en de vennootschap een vaste prijs (per aandeel) worden overeengekomen of kan een formule worden afgesproken, op basis waarvan jaarlijks de marktwaarde van (de aandelen in) de onderneming wordt vastgesteld. Uit de voor uitkering vatbare reserves worden de aandelen van de verkoper vervolgens stapsgewijs ingekocht tegen betaling van de overeengekomen inkoopprijs. Deze gefaseerde uitkoop wordt voortgezet totdat de verkoper volledig is uitgekocht, of totdat een overeengekomen aandelenpercentage is bereikt. In het laatste geval blijft de verkoper aan als minderheidsaandeelhouder (zie hierna).

Ook voor de gefaseerde uitkoop geldt dat rekening moet worden gehouden met welk gedeelte van de winst kan terugvloeien naar de missie en welk gedeelte kan worden gebruikt voor de uitkoop. Ter bescherming van de belangen van de verkoper, is het aan te raden een escalatiemechanisme overeen te komen voor het scenario dat de onderneming onvoldoende winst realiseert. In dat geval kan de onderneming bijvoorbeeld worden verplicht om tijdelijk alle winst te gebruiken voor de inkoop of om externe financiering aan te trekken teneinde de inkoop te financieren.³⁰

Een praktijkvoorbeeld van een gefaseerde uitkoop is het Duitse concern Bosch.³¹ Dit is een voormalig familiebedrijf, die de transitie naar zijn huidige steward-owned structuur al in 1964 heeft gemaakt. Destijds is een meerderheid van de aandelen met stemrecht geplaatst bij Robert Bosch Industrietreuhand KG terwijl een meerderheid van de winstrechten werd geplaatst bij Robert Bosch Stiftung GmbH. Voor zowel de stemrechten als winstrechten geldt dat het resterende minderheidsbelang bij de familie is blijven liggen. De afgelopen jaren is hun belang stap voor stap verder ingekocht en hield

25. Zie 'Rust, ruimte en richting dankzij een vermogensplan', Rabobank ([rabobank.nl/private-banking/vermogensvragen/rust-ruimte-richting-dankzij-vermogensplan](https://www.rabobank.nl/private-banking/vermogensvragen/rust-ruimte-richting-dankzij-vermogensplan)).

26. M. van Buuren & Y. van Bente, 'De overnameovereenkomst', *Bedrijfsovername* 2023/10.4.7.

27. Een voorbeeld is het Duitse investeringsfonds Purpose Evergreen Capital, dat onder meer een belang heeft in de Nederlandse supermarkt Odin en zorgbedrijf BuurtzorgT.

28. A.M.J. van Holthe tot Echten & H.L. Kaemingk, 'Overnames door private equity', *Bedrijfsovername* 2023/2.

29. Ex art. 2:207 BW.

30. Zie ook C. Canon e.a., *Steward Ownership. Rethinking ownership in the 21st century*, Purpose Foundation 2020, p. 34.

31. Voor een toelichting bij de structuur: C. Canon e.a., *Steward-Ownership. Rethinking ownership in the 21st century*, Purpose Foundation 2020, p. 52-57.

de familie eind 2024 nog 5% van de winstrechten en 7% van de stemrechten.³² Met een dergelijke structuur kan de familie blijven meeprofiten van het succes van de onderneming, terwijl het merendeel van de winst door de Robert Bosch Stiftung wordt besteed in lijn met de missie.

Voor zowel een eenmalige als een gefaseerde verkoop verdient tot slot opmerking dat de koopprijsvoorwaarden voor een verkoper in de regel minder gunstig zijn dan bij een traditionele verkoop aan een derde. De koopprijs is lager, betaling wordt verspreid over een langere periode of een gedeelte van de aandelen wordt door verkoper geschonken. Tegelijkertijd hechten verkopers die kiezen voor een transitie naar steward-ownership minder aan het realiseren van een maximale verkoopopbrengst. Vanuit de hiervoor genoemde fiduciaire benadering van eigendom zien zij ook waarde vertegenwoordigd in het borgen van de missie en/of onafhankelijkheid van de onderneming. Daarnaast kan een transitie naar steward-ownership interessant zijn voor verkopers die in een andere rol bij de onderneming betrokken willen blijven, bijvoorbeeld als minderheidsaandeelhouder of steward (zie hierna). In een traditioneel verkoopscenario is daar minder ruimte voor.

4. Governance post-closing

In een traditioneel verkoopscenario ligt het initiatief voor het vormgeven van de *post-closing* governance-structuur van de onderneming bij koper. Bij een strategische koper zal hij de governance willen laten aansluiten op de groepsstructuur waar koper onderdeel van is. Bij een investeerder zullen doorgaans afspraken worden gemaakt over een eventuele doorrol van verkoper en de participatie van het management.³³ Bij een transitie naar steward-ownership geldt dit niet. De regie ligt bij verkoper, die binnen de kaders van de steward-ownership principes de vrijheid heeft om de governance naar eigen inzicht vorm te geven.

In algemene zin zal verkoper een keuze moeten maken welk steward-ownership model de voorkeur heeft. Voor een toelichting bij de steward-ownership modellen die in Nederland worden toegepast verwijs ik naar de bijdrage van Van Koningsbruggen en Bier in dit kader.³⁴ In deze bijdrage behandel ik een tweetal specifieke elementen waar verkoper invulling aan dient te geven, onafhankelijk van het gekozen model: (i) de mogelijkheid tot het juridisch verankeren van een missie en (ii) de rol van verkoper *post-closing*.

(i) Het juridisch verankeren van een missie

Bij implementatie van de steward-ownership structuur heeft verkoper de mogelijkheid, al dan niet in samenspraak met andere stakeholders, om een missie te formuleren en juridisch te verankeren. Daarbij dient onderscheid te worden gemaakt tussen enerzijds de missie van de onderneming zelf en anderzijds de missie van een eventuele aandeelhouder die aanspraak maakt op (een gedeelte van) de voor uitkering vatbare winst van de onderneming. Laatstgenoemde is vrijwel altijd een stichting, eventueel met ANBI-status.³⁵ Voor wat betreft de onderneming zelf bestaat er mijns inziens geen verplichting om een missie te formuleren.³⁶ Het principe dat winst primair in lijn met de missie wordt besteed maakt weliswaar een directe koppeling met de missie, maar in de praktijk vertaalt dit zich regelmatig in het herinvesteren van de winst in de onderneming. De structuur is dan met name gericht op het waarborgen van de continuïteit en onafhankelijkheid van de onderneming zonder dat zij een uitgesproken missie heeft. Voor wat betreft de stichting die aandelen met winstrecht houdt, zal haar missie in de praktijk neerkomen op het in de statuten van de stichting vermelde doel.³⁷ Deze missie kan logischerwijs verschillen van een eventuele missie van de onderneming. Een goed voorbeeld in dit kader is kledingmerk Patagonia. De onderneming zelf heeft als missie kwalitatief hoogwaardige en duurzame outdoor-kleding te produceren en verkopen, terwijl de aandeelhouder met winstrecht als missie heeft om de gevolgen van klimaatverandering in algemene zin tegen te gaan.³⁸

Of een verkoper een missie voor de onderneming wenst te formuleren, zal mede afhangen van het karakter van de onderneming. Ten aanzien van sociale ondernemingen, die veelal met een uitgesproken missie zijn opgericht, ligt het voor de hand een missie te formuleren. Richting klanten, werknemers en leveranciers kan de keuze voor steward-ownership en het daarbij expliciet verankeren van de missie extra zekerheid bieden dat het sociale karakter van de onderneming op de lange termijn is geborgd. Een tweede categorie zijn familiebedrijven. Voor hen kan het formuleren van een missie een middel zijn het gedachtegoed dat de familie altijd heeft willen uitdragen juridisch te borgen. Dit heeft als voordeel dat (het voortbestaan van) het gedachtegoed niet langer afhankelijk is van de directe betrokkenheid van de familie bij de onderneming. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de stewards om dit *going forward* te bewaken. Een laatste categorie zijn bedrijven die actief zijn in semi-publieke sectoren zoals zorgbedrijven, onderwijsinstellingen en mediabedrijven. Naast eventuele specifieke wetgeving die op dergelijke ondernemingen

32. Zoals blijkt uit de geconsolideerde jaarrekening van de Bosch-groep over het boekjaar 2024. Zie bosch.com/company/annual-report/.

33. A.M.J. van Holthe tot Echten & H.L. Kaemingk, 'Overnames door private equity', *Bedrijfsovername* 2023/2, par. 2.6.2.

34. S.F. van Koningsbruggen, S. Rietveld & B. Bier, 'Over maatschappelijk verantwoord ondernemen in de notariële praktijk', *WPNR* 2024/7459, p. 306.

35. Een dergelijke aandeelhouder met winstrecht moet worden onderscheiden van een aandeelhouder, zoals een oprichter of investeerder, die winstgerechtigde aandelen houdt in ruil voor de door die aandeelhouder gemaakte kapitaalinvestering.

36. De missie moet worden onderscheiden van het statutaire doel van een rechtspersoon ex art. 2:7 BW. Waar het statutaire doel vaak breed wordt geformuleerd vanwege de sanctie van vernietigbaarheid, wordt de missie vaak specifiek geformuleerd.

37. Ex art. 2:285 lid 1 BW.

38. Zie patagonia.com.hk/pages/our-mission.

van toepassing is, kan het formuleren en juridisch borgen van een missie een middel zijn om mogelijke verwatering van hun publieke taak te voorkomen.

Indien een missie wordt geformuleerd, wordt deze verankerd in de aandeelhoudersovereenkomst van de onderneming en eventueel ook in de statuten. De missie wordt daarmee onderdeel van het vennootschappelijk belang.³⁹ Gelet hierop is het wenselijk ook een procedure te implementeren voor het wijzigen van de missie. Enerzijds dient de missie niet eenvoudig terzijde te kunnen worden geschoven. Anderzijds opereert een onderneming in een samenleving en markt die aan verandering onderhevig zijn en is een bepaalde mate van flexibiliteit wenselijk. Een missie kan op enig moment niet meer in de tijdsgeest passen of commercieel afwijken van wat gangbaar is in de sector. Doorgaans wordt overeengekomen dat de missie kan worden gewijzigd door de stewards, waarvoor eventueel een gekwalificeerde meerderheid vereist is. Indien het gouden aandeel model wordt toegepast, is het wijzigen van de missie in de regel ook onderworpen aan voorafgaande goedkeuring van de houder van het gouden aandeel. Een dergelijke procedure is noodzakelijk om te voorkomen dat het belang van de vennootschap enerzijds en de missie anderzijds elkaar (gaan) bijten.

(ii) De rol van verkoper post-closing

Bij ondernemingen waar de verkoper jarenlang een prominente rol heeft gespeeld, als directeur en/of als (groot-)aandeelhouder, kan het wenselijk zijn dat verkoper na zijn opvolging voor bepaalde of onbepaalde tijd betrokken blijft. Dit geldt bij verkoop van de onderneming aan een derde, maar eveneens bij een transitie naar steward-ownership. Hiertoe bestaan verschillende mogelijkheden, zolang dit binnen de kaders van steward-ownership past. Afhankelijk van de wensen van verkoper is het ook een mogelijkheid dat de stap naar steward-ownership niet in één keer, maar in meerdere stappen wordt gezet.

Verkopers die kiezen voor steward-ownership zullen vaak actief hebben bijgedragen aan het uitdragen van de missie en/of het gedachtegoed van de onderneming. Gelet hierop is het niet onlogisch dat de verkoper wordt benoemd als eerste generatie steward. In de praktijk gebeurt dit veelvuldig.⁴⁰ Dit kan voor een bepaalde transitieperiode zijn, maar kan ook een doorlopende positie zijn. Bij voormalig familiebedrijven houdt de familie vaak een voortdurend recht om ten minste één steward te benoemen. Een tweede mogelijkheid is dat de verkoper aanblijft als minderheidsaandeelhouder. Wanneer de

route van een gefaseerde uitkoop wordt gekozen, zal dit sowieso enige tijd het geval zijn. Ook is het een mogelijkheid dat de verkoper wordt uitgekocht tot een overeengekomen drempelpercentage, waarna de verkoper aanblijft als minderheidsaandeelhouder. Op die manier kan een verkoper de zeggenschap over de onderneming overdragen, maar economisch nog blijven meedelen in de waardecreatie.

Wanneer een verkoper betrokken blijft als steward en/of minderheidsaandeelhouder is een relevante vraag tot welk punt nog sprake is van een steward-ownership structuur. Daarbij speelt bovendien dat steward-ownership geen wettelijk beschermd begrip is. Gelet hierop zal van geval tot geval, op basis van *market practices*, moeten worden beoordeeld of de principes van steward-ownership voldoende zijn gewaarborgd. In dit kader noem ik een aantal hoofdlijnen.

Uit het principe van zelfbestuur volgt dat de controlerende zeggenschap over de onderneming in handen dient te liggen van de stewards. Dit laat de mogelijkheid open van een minderheidsbelang voor de verkoper.⁴¹ Echter, een verkoper met een minderheidsbelang mag niet alsnog feitelijke controle creëren door bijvoorbeeld specifieke goedkeuringsrechten te bedingen of een gekwalificeerde meerderheid te bedingen waardoor instemming van de minderheidsaandeelhouder noodzakelijk is.⁴² In het verlengde hiervan acht ik het mogelijk dat een verkoper met een minderheidsbelang ook een positie bekleedt als steward, zolang ten aanzien van de stewards de onafhankelijkheid voldoende is gewaarborgd. De samenstelling van de stewards dient zodanig te worden vormgegeven dat zij de missie centraal kunnen stellen en dat persoonlijke (financiële) belangen van de stewards geen invloed hebben op de besluitvorming.

Voor wat betreft het principe dat door de onderneming gerealiseerde winst primair de missie dient, geldt de hiervoor genoemde stelregel dat ten minste 50% naar de missie gaat. Het restant van de winst is voor uitkering vatbaar en kan bijvoorbeeld worden gebruikt om de uitkoop van verkoper mogelijk te maken. Ook hier zal van geval tot geval moeten worden beoordeeld wat betrokkenen toelaatbaar achten, mede op basis van de investeringsplannen van de verkoper en de afspraken die hierover met eventuele investeerders en overige stakeholders zijn gemaakt.

Om de uittreding van verkoper in goede banen te leiden, kan het de voorkeur verdienen de transitie in meerdere

39. HR 4 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:797, NJ 2014/86 (*Cancun Holding II*), r.o. 4.2.1, waarin de Hoge Raad bepaalde dat in geval van een joint venture-vennootschap het belang van de vennootschap voorts wordt bepaald door de aard en inhoud van de tussen aandeelhouders overeengekomen samenwerking.

40. Dit is onder meer het geval bij de Nederlandse steward-owned ondernemingen Donker Groep, Camping Zeeburg, Voys en Sprinklr.

41. In Denemarken zijn een aantal voorbeelden van steward-owned ondernemingen bij wie de controlerende zeggenschap in handen ligt van een stichting, terwijl een minderheidsbelang op de beurs is genoteerd. Voorbeelden zijn Novo Nordisk en Carlsberg.

42. Enige bescherming voor een minderheidsaandeelhouder wordt mogelijk geacht. Met name bij besluiten die de waarde van het belang van de minderheidsaandeelhouder rechtstreeks zouden aantasten zoals een besluit tot uitgifte van aandelen, het uitsluiten van voorkeursrechten of besluiten tot ontbinding, fusie of splitsing van de vennootschap. Zie ook mijn eerdere bijdrage in dit kader: R.A. Marres, 'Steward-ownership: een alternatieve eigendomsstructuur in opkomst', *TOP* 2024/110, p. 20.

stappen te zetten. In dat geval zal verkoper in de eerste fase dicht bij de onderneming betrokken blijven. De principes van steward-ownership worden tijdens deze fase gedeeltelijk toegepast met het doel om de exit van de verkoper te faciliteren. In een dergelijk scenario zal een verkoper bijvoorbeeld nog specifieke goedkeuringsrechten willen behouden zolang zijn aandelenbelang boven een bepaald percentage zit. Zodra het belang van verkoper beneden dit percentage zakt na een succesvolle inkoop van aandelen, kunnen deze rechten (van rechtswege) komen te vervallen. Door een tijdsplan af te spreken, eventueel gecombineerd met specifieke milestones, kan gecontroleerd worden toegewerkt naar de beoogde eindstructuur.

5. Afsluiting

De komende jaren zullen veel (mkb-)ondernemingen op zoek zijn naar opvolging. Voor ondernemers die hun bedrijf hebben opgebouwd vanuit een (uitgesproken) missie en/of die in sterke mate onderdeel vormen van een breder ecosysteem, biedt steward-ownership een alternatief voor traditionele vormen van opvolging. Door de controlerende zeggenschap in handen te brengen van de stewards kan de onderneming onafhankelijk en koersvast blijven opereren. Hoewel de weg naar steward-ownership maatwerk vraagt en de financiële voorwaarden voor een verkoper in de regel minder aantrekkelijk zijn dan bij een reguliere verkoop, blijkt in de praktijk dat de ondernemers die kiezen voor steward-ownership waarde hechten aan de continuïteit van de missie en de onafhankelijkheid van de onderneming. Steward-ownership biedt hen een mogelijkheid om dit duurzaam te borgen – ook als hun actieve rol ten einde komt.

De missie van de rentmeester-vennootschap voor de governance van steward-ownership¹

17

1. Inleiding

‘Steward-ownership’ is een eigendoms- en governance-model dat vooral in de afgelopen jaren aan populariteit heeft gewonnen onder ondernemingen die hun missie structureel willen borgen. Hoewel het model in Nederland in opkomst is, kent het internationaal een langere geschiedenis. De missie heeft vaak een duurzaam of maatschappelijk karakter, maar dat is geen vereiste; ook andere typen missies kunnen binnen het steward-ownership model centraal staan. Het uitvoeren van die missie kan in de praktijk op gespannen voet komen te staan met de optimalisering van financiële belangen van aandeelhouders of andere externe investeerders. Om te voorkomen dat aandeelhouders door het gebruik van hun rechten in de algemene vergadering kunnen afdwingen dat de missie niet (langer) centraal staat of wordt achtergesteld bij die financiële belangen, wordt gezocht naar een governance waarbij personen die nauw bij de onderneming betrokken zijn, zoals oprichters, werknemers of andere belanghebbenden controlerende zeggenschap krijgen. In het steward-ownership model wordt daartoe gebruikgemaakt van een combinatie van juridische structuren en statutaire bepalingen en is daarmee bij uitstek (ook) het domein van de notaris. Het is van belang om zich te realiseren dat steward-ownership geen beschermd begrip is. In beginsel kan elke onderneming zich steward-owned noemen, zonder dat daaraan een vorm van externe toetsing is verbonden. Vanuit de gedachte dat de overheid maatschappelijk ondernemen zou moeten faciliteren en stimuleren, en een afzonderlijke wettelijke regeling ondernemingen kosten en tijd zal besparen bij het opzetten van een steward-ownership model, werd op 16 april 2024 door D66

en NSC een motie ingediend. Hierin wordt de regering verzocht om samen met universiteiten en het bedrijfsleven een wetsvoorstel uit te werken voor een nieuwe rechtsvorm, de rentmeestervernootschap.² Begin 2025 is een notitie gepubliceerd met een voorstel voor de uitgangspunten van de rentmeestervernootschap (hierna: het Voorstel).³ Hierin wordt onder andere voorgesteld dat de rentmeestervernootschap zou moeten beschikken over een orgaan dat de besloten vennootschap niet kent, de zogenoemde raad van rentmeesters. Veel van de bevoegdheden die in een besloten vennootschap toekomen aan de algemene vergadering en aan individuele aandeelhouders worden in het Voorstel toegekend aan deze raad van rentmeesters. Gezien de politieke situatie in Nederland ten tijde van het schrijven van dit artikel, waaronder de val van het kabinet, is onduidelijk of, en zo ja, wanneer deze uitgangspunten worden uitgewerkt in een concreet wetsvoorstel.⁴

In deze bijdrage besteden we aandacht aan het steward-ownership model en de bijbehorende principes. Vervolgens analyseren wij een aantal statuten van vennootschappen die zich profileren als steward-owned, waarin deze uitgangspunten concreet zijn uitgewerkt. Tot slot besteden wij aandacht aan enkele uitgangspunten van het Voorstel en wordt onderzocht of eventueel binnen het huidige wettelijke kader bij een besloten vennootschap de voorgestelde rentmeestervernootschap al vormgegeven zou kunnen worden. Daarbij wordt specifiek gekeken in hoeverre de functie van de raad van rentmeesters kan worden vervuld door een bij de desbetreffende besloten vennootschap in te stellen raad van commissarissen. Wij laten de eventuele fiscale consequenties van bepaalde keuzes geheel onbesproken.

* Mr. S.F. van Koningsbruggen is kandidaat-notaris bij Stibbe (Swaen.vanKoningsbruggen@Stibbe.com).

Prof. mr. dr. B. Bier is Hoogleraar Corporate Governance aan Nyenrode Business Universiteit en adviseur (*Of Counsel*) bij Stibbe (Barbara.Bier@Stibbe.com).

1. Deze kopij is afgesloten op 18 augustus 2025. Enkele thema's uit dit artikel kwamen eveneens aan bod in de voordracht van Barbara Bier tijdens het *Symposium Nyenrode Corporate Governance Instituut van Nyenrode Business Universiteit* op 4 juni 2025.
2. *Kamerstukken II* 2023/24, 29023, nr. 509.
3. Het Voorstel is te vinden op de site van de Rentmeester Vennootschap: rentmeestervernootschap.nl/uitgangspunten/, geraadpleegd op 18 augustus 2025.
4. De laatste stand van zaken bij het afsluiten van de kopij was dat er Kamervragen zijn gesteld, waar nog geen antwoord op is gegeven. Zie hiervoor *Kamerstukken II* 2024/25, nr. 2025Z04749.

2. Het begrip steward-ownership *an sich*⁵

2.1. De principes van steward-ownership

Bij het steward-ownership model staan twee uitgangspunten centraal. Het eerste uitgangspunt is het beginsel van zelfbestuur. Hiermee wordt bedoeld dat de onderneming ‘van zichzelf’ is en de zeggenschap bij personen ligt die nauw bij de onderneming betrokken zijn, zoals oprichters, werknemers of andere belanghebbenden. Dit zijn de zogeheten *stewards* en deze zeggenschap is niet verhandelbaar of vererfbaar. Het tweede uitgangspunt houdt in dat de winst de missie dient. Hiermee wordt bedoeld dat het maken van winst geen doel op zichzelf is, maar een middel om de missie van de onderneming te realiseren.

2.2. Rechtsvormen voor steward-ownership

Met deze twee uitgangspunten in gedachten zou de stichting een voor de hand liggende keuze kunnen zijn als de rechtsvorm waarin deze steward-owned onderneming wordt gedreven. Het doel van de stichting mag volgens artikel 2:285 lid 3 BW immers niet het doen van uitkeringen aan oprichters, leden van organen of anderen inhouden.⁶ Omdat voor de laatste groep de wet uitdrukkelijk uitkeringen van ideële of sociale strekking weer wel toelaat, zou de stichting als rechtsvorm voor het steward-owned model juist zeer aantrekkelijk kunnen zijn. Nu de stichting daarnaast een heel flexibele rechtsvorm is wanneer het gaat om inrichting en governance, kan ook het beginsel van zelfbestuur en de rol van *stewards* grotendeels naar de wensen van de ondernemer worden ingericht. Dit speelt vooral bij de benoeming en het ontslag van bestuurders en commissarissen indien er een raad van commissarissen zou worden ingesteld. Ook kunnen de statuten indien gewenst voorzien in een bijzonder orgaan zoals een raad van *stewards* of rentmeesters en aan dit orgaan bijzondere bevoegdheden toekennen, zolang dit niet conflicteert met de wettelijke taak van andere organen. Helaas lijkt in de praktijk ten onrechte bij sommigen de gedachte te bestaan dat een stichting geen (commerciële) onderneming zou kunnen drijven⁷ en ook horen wij wel dat het voor een stichting moeilijker zou zijn om financiering aan te trekken of om bepaalde contracten af te sluiten. Wij laten dit onderwerp hier verder onbesproken. Dat geldt ook voor de mogelijkheden en beperkingen van de coöperatie om

een steward-owned model direct in deze rechtsvorm te implementeren. Overigens wordt deze rechtsvorm daar wel voor gebruikt.

Onze indruk is echter dat in de praktijk vooral gekozen wordt voor de besloten vennootschap (BV) als rechtsvorm, al dan niet gecombineerd met andere rechtsvormen in een bepaalde structuur. Om de twee hiervoor genoemde uitgangspunten van het steward-ownership model tot hun recht te laten komen kan er naar verschillende aspecten worden gekeken. Zo kunnen de statuten bijzondere bepalingen bevatten over de missie die de onderneming heeft. Wij behandelen dat hierna uitgebreid in paragraaf 4.1.1. Ook kunnen de statuten bepalen dat slechts een gedeelte van de winst voor uitkering in aanmerking komt, een BV met beperkte winstuitkering, of dat een gedeelte van de winst aan een aan de missie gerelateerd doel zal worden besteed, of dat op aandelen nooit meer dan een bepaald bedrag kan worden uitgekeerd.⁸ Bij vennootschappen met meer dan een aandeelhouder wordt ook vaak een scheiding aangebracht tussen zeggenschap en financieel belang. Degeven met een financieel belang, de verstrekken van eigen vermogen, krijgen uitsluitend aandelen die wel winstrecht geven, maar geen stemrecht, zodat zij geen invloed kunnen uitoefenen op de besluitvorming in de algemene vergadering. Het op de (andere) aandelen uit te oefenen stemrecht in de algemene vergadering komt dan toe aan de hiervoor genoemde *stewards*, zodat zij kunnen bepalen hoe bepaalde bevoegdheden van de algemene vergadering, zoals toegekend in de wet en in de statuten, kunnen worden uitgeoefend. Denk daarbij aan de bevoegdheid om bestuurders en eventueel commissarissen te benoemen en te ontslaan, te besluiten om aandelen uit te geven, uitkeerbare winst te reserveren, statuten te wijzigen of de jaarrekening vast te stellen. De aandelen waarop het stemrecht in de algemene vergadering kan worden uitgeoefend zijn winstrechtloze aandelen. De *stewards* hebben als houders van deze winstrechtloze aandelen dus vanuit die positie geen belang bij de hoogte van een eventuele winstuitkering en daarmee worden zij verondersteld bij de uitoefening van hun stemrecht het belang van de vennootschap en haar missie voorop te stellen. De houders van de winstrechtloze aandelen hebben uiteraard wel andere rechten, zoals het recht om de algemene vergadering bij te wonen en daar het woord te

5. Voor verdere literatuur omtrent steward-ownership verwijzen wij onder andere naar de volgende bijdragen: N. van der Horst, ‘De toekomst van winstuitkeringen aan aandeelhouders in een maatschappelijk ondernemingsrecht’, *Ondernemingsrecht* 2023/98; J. Wijnen & G. Koren, ‘Steward-ownership, een waardevolle alternatieve eigendomsstructuur voor familiebedrijven’, *TF* 2023, nr. 3; F.A. Baggerman & E.A.E.M. van Blokland, ‘Steward ownership: een (r)evolutie?’, *WPNR* 2023/7439; R.A. Marres, ‘Steward-ownership: een alternatieve eigendomsstructuur in opkomst’, *TOP* 2024/110; O. Tromp, ‘Steward ownership in de polder. Over de noodzaak van een specifieke rechtsvorm voor Nederlandse steward owned ondernemingen’, *WPNR* 2024/7482; S. Buijn & M. Pols, ‘Steward ownership. De organisatiestructuur voor de lange termijn’, *Ondernemingsrecht* 2024/44; R.A.G. Heesakkers, ‘Ecosysteemisch rentmeesterschap. Een theoretische duiding van de CSRD, CSDDD en andere ESG-gerelateerde ontwikkelingen in het ondernemingsrecht’, *MvO* 2024/8-9; H.J. de Kluiver, ‘Op naar de “Innovative European Company”? Over rechtsvormen en standaardstatuten. De sociale en “steward-owned” onderneming’, *WPNR* 2025/7487 en H. Koster, ‘Naar een rentmeesterverenootschap?’, *AA* 2025/108.
6. Wij laten de vraag in hoeverre het bij een stichting mogelijk is om aan verschaffers van eigen vermogen een vergoeding te betalen hier verder onbesproken en verwijzen naar L. Timmerman, ‘De regulering van stichtingen’, *WPNR* 2024/7460.
7. Zie in dit verband ook art. 2:360 lid 3 BW waarin Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek van overeenkomstige toepassing wordt verklaard op een stichting die een onderneming van een bepaalde grootte in stand houdt.
8. Zie hierover uitgebreid B. Bier, ‘De vennootschap met beperkte winstuitkering: een weg naar maatschappelijk verantwoorde kapitaalbescherming’, *Ondernemingsrecht* 2025/49.

voeren (art. 2:227 lid 1 BW).⁹ Hiermee heeft een houder van een stemrechtloos aandeel het recht om vragen te stellen in de algemene vergadering en zijn het bestuur en eventueel de raad van commissarissen gehouden deze te beantwoorden.¹⁰

2.3. Modellen van steward-ownership in de notariële praktijk

In Nederland zijn drie herkenbare steward-ownership modellen in omloop, maar er zijn dus allerlei variaties mogelijk. Om niet te veel in herhaling te vallen, verwijzen wij voor een nadere uitwerking van deze paragraaf naar onze eerdere publicaties.¹¹ Hier beperken wij ons tot een globale bespreking van de in de praktijk meest voorkomende steward-ownership structuren. Daarbij komen de principes van ‘zelfbestuur’ en ‘winst dient de missie’ niet altijd even duidelijk naar voren.

Allereerst is er het *gouden aandeelmodel*, dat geschikt is voor vennootschappen die eigen vermogen willen aantrekken, maar de verstrekkers daarvan geen zeggenschap op aandeelhoudersniveau willen geven. Dit model wordt doorgaans ingericht door in de statuten van de desbetreffende BV te voorzien in winstrechtloze aandelen, stemrechtloze aandelen,¹² en een prioriteitsaandeel. Een onafhankelijke stichting, de zogeheten stichting prioriteit, houdt een prioriteitsaandeel in de vennootschap. Dit aandeel wordt het gouden aandeel genoemd. Aan het prioriteitsaandeel zijn, eventueel naast het reguliere stemrecht, maar soms is dit aandeel stemrechtloos met een klein winstrecht, bijzondere statutaire goedkeuringsrechten verbonden. Een voorbeeld daarvan is een goedkeuringsrecht ten aanzien van een statutenwijziging die afbreuk doet aan de missie van de BV. In de statuten van de stichting prioriteit wordt expliciet bepaald dat zij uitsluitend handelt ter bescherming en continuïteit van die missie. De effectiviteit van het model hangt in sterke mate af van de inrichting van de stichting prioriteit.¹³

Een tweede model is het zogenoemde *geneutraliseerd kapitaalmodel*. De economische eigendom van de on-

derneming wordt hierbij ondergebracht in een stichting, terwijl de zeggenschap bij de stewards ligt. Door de economische eigendom en de zeggenschap te scheiden, zou de onderneming worden geneutraliseerd. In de praktijk wordt voor deze structuur vaak gekozen voor een commanditaire vennootschap (CV), waarbij de stichting als commanditaire (stille) vennoot optreedt en de stewards als beherende vennoten optreden. De stichting mag geen beheersdaden verrichten en evenmin werkzaam zijn binnen de vennootschap. Wel kan in de vennootschapsovereenkomst worden voorzien in toezichts- of goedkeuringsrechten van de stichting. Met het oog op de hoofdelijke aansprakelijkheid van beherende vennoten wordt in sommige gevallen gekozen voor een andere rechtsvorm, zoals een BV of, afhankelijk van de situatie, een coöperatie.¹⁴

Tot slot is er het model van de *beheersstichting*. Bij dit model worden alle aandelen in een BV gehouden door een stichting. Zeggenschap en winstrechten verbonden aan de aandelen komen daarmee volledig toe aan de stichting, die optreedt als enig aandeelhouder van de BV. De stichting heeft als statutair doel het waarborgen van de continuïteit en de missie van de BV. Het bestuur van de stichting bestaat uit onafhankelijke personen. Eventuele winstuitkeringen aan de stichting kunnen worden geïnvesteerd in de BV of, in overeenstemming met het doel van de stichting, voor iets anders worden aangewend. Of een BV die het model van de beheersstichting hanteert daadwerkelijk als steward-owned kan worden aangemerkt, hangt ons inziens af van de precieze statutaire inrichting van zowel de BV als de beheersstichting.

3. Van gedachtegoed naar statuten: een blik werpen op de notariële praktijk

3.1. Steward-ownership in de notariële praktijk

Verschillende vennootschappen dragen inmiddels publiekelijk uit steward-owned te zijn en lichten toe via welk model zij dit vormgeven.¹⁵ Wij vonden het interessant om eens te kijken hoe dit in hun statuten tot

9. Ook behoren zij tot de kring van betrokkenen als bedoeld in art. 2:8 lid 1 BW en vallen daarmee onder de in deze bepaling genoemde beschermende gedragsnorm van de redelijkheid en billijkheid.

10. Zie verder uitgebreid over deze kwestie P.L. Hezer, *Informatierechten van aandeelhouders* (Uitgaven vanwege het Instituut voor Ondernemingsrecht nr. 134), Deventer: Wolters Kluwer 2024, hoofdstuk 4.3.

11. S.F. van Koningsbruggen, S. Rietveld & B. Bier, ‘Over maatschappelijk verantwoord ondernemen in de notariële praktijk. Oud goud voor nieuwe juwelen’, *WPNR* 2024/7459 (hierna: Van Koningsbruggen, Rietveld & Bier 2024) en S.F. van Koningsbruggen & S. Rietveld, ‘Tour d’horizon van maatschappelijk verantwoorde ondernemingsvormen’, binnenkort te verschijnen in het symposiumboek naar aanleiding van het congres *De notariële naaidoos voor de maatschappelijk verantwoorde BV* (hierna: Van Koningsbruggen & Rietveld 2025).

12. Los van dit model kan voor de scheiding tussen zeggenschap en financieel belang uiteraard ook gedacht worden aan de certificering van aandelen via een stichting administratiekantoor (STAK). Omdat de houder van stemrechtloze aandelen vergaderrechten heeft en niet geheel zonder zeggenschapsrechten is, denk bijvoorbeeld aan bepaalde instemmings- of goedkeuringsrechten die de wet aan deze aandeelhouders geeft, worden ook deze aandelen nog wel eens gecertificeerd, zodat niet de kapitaalverschaffers, maar de STAK deze rechten heeft. Zie voor de rechten verbonden aan stemrechtloze aandelen R.A. Wolf, *De kapitaalverschaffer zonder stemrecht in de BV* (Serie vanwege het Van der Heijden Instituut nr. 116; diss. Maastricht), Deventer: Wolters Kluwer 2013/6.3.2.1 e.v.

13. Inrichting van de stichting prioriteit is nader uitgewerkt in onze andere bijdragen Van Koningsbruggen, Rietveld & Bier 2024 en Van Koningsbruggen & Rietveld 2025.

14. Zie voor een uitgebreidere behandeling van dit model Van Koningsbruggen & Rietveld 2025.

15. Op de website van We Are Stewards is een overzicht beschikbaar van bedrijven die zichzelf profileren als steward-owned, inclusief een vermelding van welk model zij daarvoor hanteren, zoals hieronder nader uitgewerkt: wearestewards.nl/bedrijven/, laatstelijk geraadpleegd op 18 augustus 2025.

uitdrukking komt.¹⁶ Wij hebben enkele willekeurig gekozen vennootschappen die zich als steward-owned profileren hier opgenomen om te laten zien in hoeverre het gedachtegoed daadwerkelijk statutair is verankerd. Onze bevindingen presenteren wij aan de hand van drie invalshoeken, telkens met een tweetal voorbeelden: (i) statuten waarin expliciet wordt verwezen naar steward-ownership, (ii) bepalingen waarin het beginsel van zelfbestuur tot uiting komt, en (iii) bepalingen die de bestemming van winst koppelen aan de missie van de vennootschap.

3.2. Verwijzing naar het begrip steward-ownership

In verschillende statuten wordt expliciet verwezen naar het begrip steward-ownership, zij het op uiteenlopende plaatsen in de akte van oprichting of statutenwijziging. Zo is in het doel van *Alkemio Holding B.V.* opgenomen dat de vennootschap opereert als een zogenoemd steward-ownership onderneming. Daarbij wordt uitdrukkelijk bepaald dat winst een middel is om het doel van de vennootschap te bereiken, en niet een doel op zich. Tevens wordt benadrukt dat de vennootschap zich inzet voor duurzame winstgevendheid, zorgvuldig gebruik van hulpbronnen en het respecteren van de behoeften van belanghebbenden, waaronder klanten, werknemers, investeerders, leveranciers, het publiek en de natuurlijke omgeving.

In de inleiding van de akte van statutenwijziging van *Fiolet Taaltrainingen B.V.*, voorafgaand aan de statuten zelf, is vermeld dat de onderneming wordt voortgezet in een steward-ownership structuur, waarbij het bedrijf zich maximaal kan ontplooiën in lijn met haar bestaansredenen. De twee dragende principes worden in deze inleiding expliciet benoemd: zelfbestuur (waarbij kort gezegd het controlerend stemrecht op de aandelen toekomt aan bepaalde daarin omschreven personen) en winst dient de missie (waarbij kort gezegd winst zo veel mogelijk wordt herbelegd of besteed in lijn met die missie). In verband hiermee is voorzien in de uitgifte van een zogenoemd gouden aandeel aan een onafhankelijke stichting, die bij bepaalde besluiten een doorslaggevende stem heeft.

3.3. Uitwerking van het beginsel van zelfbestuur

Het beginsel van zelfbestuur is in verschillende statuten terug te vinden. In de volgende twee voorbeelden wordt geïllustreerd op welke wijze dit principe een plaats heeft gekregen in de statuten.

De zeggenschap binnen *BuurtzorgT B.V.* ligt bij de stewards, houders van winstrechtloze aandelen. In een inleidende bepaling voorafgaand aan de statuten wordt

omschreven dat deze stewards waken over de koers, de ziel en het gedachtegoed van de vennootschap. Hun rol is nader uitgewerkt in een kaderregeling, waarbij tevens wordt verwezen naar aanvullende documenten waarin het gedachtegoed van BuurtzorgT is beschreven. De winstrechtloze aandelen zijn niet vrij overdraagbaar; overdracht vereist goedkeuring van de overige houders. Als kwaliteitseis voor de winstrechtloze aandelen volgt uit de statuten dat deze uitsluitend kunnen worden gehouden door natuurlijke personen die (i) actief betrokken zijn bij de zorgorganisatie (de door de vennootschap gedreven onderneming die kwalificeert als zorgaanbieder in de zin van de Wet toetreding zorgaanbieders, dan wel een daarvoor in de plaats tredende wet of regeling) en (ii) die verbonden zijn met de missie van de vennootschap. Voor de verdere invulling van deze kwaliteitsvereisten is hetgeen in de aandeelhoudersovereenkomst is bepaald leidend. Daarnaast kent BuurtzorgT een prioriteitsaandeel, dat geen stemrecht maar wel een uiterst miniem winstrecht heeft (wat neerkomt op een bedrag van € 0,0001). Bepaalde besluiten van de algemene vergadering, zoals statutenwijziging en wijziging van het doel van de vennootschap, zijn aan de voorafgaande goedkeuring van de houder van het prioriteitsaandeel onderworpen. Volgens openbare bronnen is dit aandeel in handen van een onafhankelijke stichting.¹⁷ Voor overdracht van het prioriteitsaandeel is goedkeuring van het bestuur vereist.

Voor *Fiolet Taaltrainingen B.V.* zijn de aandelen met stemrecht ondergebracht bij Stichting Fiolet Impact. De bestuurders van deze stichting worden in de statuten aangeduid als stewards en oefenen het stemrecht namens de stichting uit in de algemene vergadering. Daarmee ligt de zeggenschap indirect bij personen die nauw verbonden zijn met de missie. Daarnaast is een zogeheten gouden aandeel uitgegeven. Dit aandeel heeft een zeer beperkt winstrecht (€ 1,00), geen stemrecht, maar wel bepaalde in de statuten genoemde instemmingsrechten. Zo is er een lijst van besluiten van het bestuur die aan deze instemming onderworpen is en kunnen bepaalde besluiten van de algemene vergadering, zoals uitgifte van aandelen, statutenwijziging en ontbinding pas na voorafgaande schriftelijke instemming van de houder van het gouden aandeel genomen worden. De overdracht van aandelen,¹⁸ certificering, vestiging van vruchtgebruik of pandrecht, overgang van stemrecht aan de pandhouder of vruchtgebruiker, is slechts mogelijk na goedkeuring of instemming van de houder van het gouden aandeel. Voor wijziging van de missie is instemming vereist van alle stewards binnen Stichting Fiolet Impact. Het gouden aandeel is niet vrij overdraagbaar: het mag slechts worden gehouden door Stichting Golden Share, of een

16. Quinty Mahulete, ten tijde van het schrijven van deze kopij juridisch assistent bij Stibbe, heeft dit nader onderzocht en kwam tot de volgende bevindingen. Zij analyseerde de statuten van 69 rechtspersonen: 58 besloten vennootschappen, 4 naamloze vennootschappen en 7 coöperaties. Van deze rechtspersonen maken 46 gebruik van het model van de beheersstichting. Daarnaast hanteren 9 rechtspersonen het model van geneutraliseerd kapitaal. Verder maken 10 rechtspersonen gebruik van het gouden aandeel model. 1 rechtspersoon geeft aan gebruik te maken van een structuur met een STAK. Tot slot geven 3 van deze rechtspersonen te kennen dat zij hun model voor steward-ownership nog aan het uitwerken zijn. Het onderzoek werd afgesloten op 11 augustus 2025.

17. wearestewards.nl/bedrijven/buurtzorgt/ en buurtzorgt.nl/steward-ownership/, geraadpleegd op 18 augustus 2025.

18. De blokkeringsregeling geldt voor alle aandelen; overdracht vereist de goedkeuring van zowel de algemene vergadering als de houder van het gouden aandeel.

door haar of de algemene vergadering voorgestelde rechtspersoon die instemming krijgt van beide.

3.4. *Uitwerking van het beginsel winst dient de missie*

In diverse statuten is de bestemming van de winst nadrukkelijk gekoppeld aan het bijdragen aan de missie van de vennootschap. Daarbij zijn niet alleen maatwerk-bepalingen getroffen voor de reguliere winstbestemming, maar ook voor de bestemming van een eventueel liquidatiesaldo.¹⁹

In de statuten van *Fiolet Taaltrainingen B.V.* is voorzien in een uitgebreide regeling omtrent de bestemming van de winst. Blijkt uit de vastgestelde jaarrekening dat de vennootschap uitkeerbare winst heeft behaald, dan wordt eerst de symbolische uitkering op het gouden aandeel gedaan. Hoewel de resterende winst ter beschikking van de algemene vergadering staat, is er een verplichte uitkering aan de aandeelhouder Stichting Fiolet Impact in verband met een aflossingsverplichting uit hoofde van een geldlening die nader omschreven is. De algemene vergadering kan echter tot een hogere uitkering besluiten. Voor de bestemming van het restant van de winst na deze uitkeringen voorzien de statuten in drie afzonderlijke, niet-uitkeerbare reserves: een ondernemingsreserve, een personeelsreserve en een maatschappelijke reserve, die respectievelijk bestemd zijn voor de continuïteit van de onderneming, ondersteuning van werknemers en maatschappelijke doelstellingen. De algemene vergadering beslist over de toedeling van het eventuele winstrestant aan deze reserves. Het bestuur besluit over de aanwending van deze reserves in lijn met de specifieke statutaire bepalingen daarover. De statuten bevatten verder nog andere beperkingen aan uitkeringen zoals een minimale solvabiliteitsnorm en een basisreserve. Bij afwijking van deze normen is voorafgaande goedkeuring vereist van de houder van het gouden aandeel. Ook bij liquidatie komt het gedachtegoed terug: het resterende vermogen wordt, na terugbetaling van het gestorte kapitaal, in beginsel uitgekeerd aan een rechtspersoon met een vergelijkbare missie, tenzij met instemming van de houder van het gouden aandeel door de algemene vergadering anders wordt besloten.

Voor *Squarewise Transitions B.V.* geldt dat de algemene vergadering bevoegd is om de uitkeerbare winst te bestemmen. Wij lezen de statuten zo dat de algemene vergadering daarbij maximaal één derde kan bestemmen om aan aandeelhouders uit te keren, terwijl minimaal twee derde wordt bestemd voor doelen die passen bij de missie van de vennootschap. Dit kan onder meer het op-

hogen van de reserves betreffen. Voor het geval van ontbinding is geen specifieke missie gebonden bestemming opgenomen; het resterende vermogen wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van hun aandelenbezit.

3.5. *Afwezigheid van statutaire verankering*

In sommige gevallen blijkt dat vennootschappen zich naar buiten toe profileren als steward-owned, terwijl dit in de statuten zelf slechts beperkt of niet daadwerkelijk tot uitdrukking komt. Zo is soms gekozen voor een structuur met bijvoorbeeld een beheersstichting, maar ontbreken bepalingen waarin de principes van zelfbestuur of winst dient de missie statutair zijn verankerd. Gevolg hiervan is dat niet kan worden vastgesteld of het slechts om een structuur gaat, of dat de vennootschap ook daadwerkelijk handelt in overeenstemming met het steward-ownership model.

4. De weg naar de rentmeesterverenootschap²⁰

4.1. *Notariële vertaling van de uitgangspunten van de RV naar de BV*

Zoals in de inleiding genoemd, is begin 2025 een notitie gepubliceerd over de rentmeesterverenootschap (RV) met daarin het Voorstel voor de uitgangspunten van deze rechtsvorm.²¹ In dit onderdeel verkennen wij aan de hand van het Voorstel in hoeverre de uitgangspunten van de RV ook nu al binnen het wettelijk kader van een BV kunnen worden ingericht. Ten behoeve van de notariële praktijk lichten wij hieronder een aantal belangrijke punten uit het Voorstel toe. In het bijzonder bekijken wij of de raad van rentmeesters binnen een BV vorm zou kunnen krijgen, door diens voorgestelde taak en bevoegdheden onder te brengen bij de raad van commissarissen. Wij beginnen steeds met de uitgangspunten van de RV en bespreken per punt vervolgens of een dergelijke bepaling ook mogelijk zou zijn voor een BV.

4.1.1. Missie

De RV dient, naast een doel, ook een missie op te nemen in de statuten. Deze missie is gerelateerd aan het bedrijfsmodel van de onderneming. Zij mag niet bestaan uit het doen van uitkeringen aan aandeelhouders. Verder gelden geen specifieke inhoudelijke vereisten. De missie mag een maatschappelijk karakter hebben, maar dat is niet verplicht. De missie vormt een wezenlijk onderdeel van het karakter van de vennootschap. Het idee is dan ook dat het belang van de vennootschap mede wordt bepaald aan de hand van de missie.

Voor de BV geldt dat de statuten het doel van de vennootschap moeten bevatten (art. 2:177 lid 1 BW). Er zijn

19. Bij sommige statutaire bepalingen die wij tegenkwamen over de winstbestemming zijn wel wat opmerkingen te plaatsen over de nadere uitwerking. Wij noemen hier slechts globaal enkele bijzondere aspecten van een zeer beperkt aantal statutaire bepalingen en laten in algemene zin de opmerkingen en overigens ook de in de statuten opgenomen wettelijke bepalingen verder onbesproken.

20. Voor andere publicaties omtrent de rentmeesterverenootschap verwijzen wij onder andere naar: F.A. Baggerman, E.A.E.M. van Blokland & R.C.M. Niessen, 'Van aandeelhouderschap naar rentmeesterschap. De rentmeesterverenootschap als juridische verankering van steward ownership?', *WPNR* 2025/7506; E. Schmieman, 'Collectivisering in het privaatrecht', *WPNR* 2025/7511 en J. Vijlbrief, 'Een rentmeesterverenootschap voor de toekomst. Concept-wetsvoorstel voor kapitaalbescherming en maatschappelijke impact', *MvO* 2025/5.

21. Zie rentmeesterverenootschap.nl/uitgangspunten/, geraadpleegd op 18 augustus 2025. Het Voorstel is opgesteld door Emilie van Blokland, Rutger Marres, Sophie Kuipers, Casper Nagtegaal, Jorick Wijnen, Melanie Rieback, Gijsbert Koren en Iant Spreadbur.

verder geen wettelijke voorschriften over de gedetailleerdheid van de doelomschrijving en er bestaat dan ook grote vrijheid om dit naar believen in de statuten weer te geven. Het is niet ongewoon om een ruime beschrijving van het doel te hebben, maar juist een beperkende omschrijving kan ook. In dit kader kan ook gedacht worden om als een soort aanvulling op het eigenlijke doel in de statuten te bepalen dat de vennootschap een bepaalde missie heeft. Hiermee wordt als het ware de vennootschap nader *gekaracteriseerd*.²² Het karakter van de BV, zoals tot uitdrukking gebracht in haar statuten of in interne overeenkomsten, geeft ook de aard van haar onderneming weer en kan richtinggevend zijn voor de wijze waarop deze dient te worden gedreven en een rol spelen bij de beoordeling van het functioneren van degenen die bij haar organisatie betrokken zijn.²³ De statutair vastgelegde (maatschappelijke) missie en omschrijving van haar karakter kan in het kader van de belangenafweging ex artikel 2:8 lid 1 BW mede richting geven aan het belang van de vennootschap. Dit is ook van betekenis voor het richtsnoer van de bestuurder bij de vervulling van zijn taak, als bedoeld in artikel 2:239 lid 5 BW.²⁴ Verder kan een bepaling waarin de missie wordt vastgelegd als een statutaire beperking gelden voor het bestuur bij het uitoefenen van zijn bestuurstaak (art. 2:239 lid 1 BW).²⁵

4.1.2. Raad van rentmeesters

Het Voorstel voorziet in een bijzonder orgaan, de raad van rentmeesters. Hieraan worden verschillende hierna te behandelen bevoegdheden toegekend, die bij een BV thans vooral aan de algemene vergadering toekomen. Dit is dan ook vaak de reden om de hiervoor behandelde structuren op te zetten.

Sommige bevoegdheden van de algemene vergadering kunnen statutair aan andere organen worden toegekend. Hoewel het voor de verschillende rechtspersonen die ons recht kent niet altijd even duidelijk is wat het orgaanbegrip inhoudt en wij in deze bijdrage daar niet te veel woorden aan vuil willen maken, merken wij in dit verband op dat artikel 2:189a BW voor de BV de nodige beperkingen met zich brengt. In dit artikel worden enkele organen genoemd waaraan bepaalde in dat artikel genoemde bevoegdheden kunnen worden toegekend. Het gaat daarbij om de algemene vergadering, de vergadering van houders van aandelen van een bepaalde soort of aanduiding, het bestuur, de raad van commissarissen en de gemeenschappelijke vergadering van het bestuur en de raad van commissarissen, hierna de artikel 2:189a-organen.

De meeste BV's hebben slechts twee van deze organen, het bestuur en de algemene vergadering. Tenzij de vennootschap daartoe verplicht is op grond van artikel 2:264 lid 1 BW, kunnen de statuten op vrijwillige basis bepalen

dat de BV een raad van commissarissen kent, bestaande uit een of meer natuurlijke personen (art. 2:250 lid 1 BW). Zoals bekend houdt de raad van commissarissen toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen de BV en de met haar verbonden onderneming. Daarnaast staat de raad van commissarissen het bestuur met raad terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten de commissarissen zich naar het belang van de BV en de met haar verbonden onderneming. Dit belang kan dus eventueel nader zijn ingevuld door de hiervoor beschreven missie bepaling. De wet laat toe dat de statuten van een BV aanvullende bepalingen bevatten over de taak en bevoegdheden van de raad van commissarissen en van de afzonderlijke commissarissen (art. 2:250 lid 3 BW). In deze paragraaf gaan wij na in hoeverre de verschillende bevoegdheden van de raad van rentmeesters binnen de RV door daarop toegespitste statutaire bepalingen bij een BV zouden kunnen worden uitgeoefend door de raad van commissarissen. Wij beginnen steeds weer met een bevoegdheid van de raad van rentmeesters uit het Voorstel.

4.1.2.1. Verantwoording bestuurders

Binnen de RV legt het bestuur verantwoording af aan de raad van rentmeesters.

Binnen de structuur van de BV impliceert de toezichthoudende taak van de raad van commissarissen dat het bestuur en de individuele bestuurders aan hem verantwoording moeten afleggen.²⁶ De verantwoording zal moeten worden afgelegd in relatie tot de taak die het bestuur en de bestuurders hebben, eventueel nader ingevuld door statutaire bepalingen over de te volgen missie van de vennootschap. Overigens hebben het bestuur en de bestuurders daarnaast een verantwoordingsplicht aan de algemene vergadering.

4.1.2.2. Benoeming en ontslag van bestuurders

In de RV worden bestuurders benoemd en ontslagen door de raad van rentmeesters.

Voor de BV geldt dat na haar oprichting bestuurders worden benoemd door de algemene vergadering (art. 2:242 lid 1 BW). In afwijking daarvan kunnen de statuten bepalen dat de benoeming geschiedt door de vergadering van houders van aandelen van een bepaalde soort of aanduiding, mits iedere aandeelhouder met stemrecht kan deelnemen aan de besluitvorming over ten minste één bestuurder. Het ontslag van bestuurders is in beginsel voorbehouden aan het orgaan dat bevoegd is tot benoeming (art. 2:244 lid 2 BW). Dat is doorgaans de algemene vergadering. De statuten kunnen echter bepalen dat ook een ander artikel 2:189a-orgaan tot ontslag bevoegd is, zoals de raad van commissarissen. Daarnaast bepaalt artikel 2:257 BW dat, tenzij bij de statuten anders is bepaald, de raad van commissarissen bevoegd is bestuurders te allen tijde te schorsen. De algemene

22. Zie hierover verder uitgebreid Bier 2025.

23. Zie voor deze kwestie HR 4 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:799, JOR 2014/290, m.nt. R.G.J. de Haan (*Cancun*) en Bier 2025.

24. Zie hiervoor nader Bier 2025.

25. Een voorbeeld daarvan is te vinden in de statuten van *Biosphere Solar B.V.*, waarin bij het doel onder meer is opgenomen dat de missie van de vennootschap bestaat uit het bevorderen van circulaire en menswaardige standaarden in de zonne-energiesector.

26. Zie in gelijke zin M.P. Nieuwe Weme & T. Salemink, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht. 2. Rechtspersonenrecht. Deel IIb. NV en BV. Corporate Governance*, Deventer: Wolters Kluwer 2025/211.

vergadering kan een dergelijke schorsing ongedaan maken. Dit alles op een rij maakt de rol van de raad van commissarissen voor de benoeming en ontslag van bestuurders geheel anders dan de voorgestelde rol van de raad van rentmeesters.

Om deze rol op dit punt meer gelijk te trekken kan eventueel gedacht worden aan de vrijwillige toepassing van het volledige structuurregime als bedoeld in artikel 2:267 lid 1 BW. In dat geval regelt de BV in haar statuten de inrichting van de raad van commissarissen en diens bevoegdheden, met inachtneming van de artikelen 2:268-2:274 BW. Voorwaarde is dat bij de BV of een afhankelijke maatschappij een ondernemingsraad functioneert waarop de bepalingen van de Wet op de ondernemingsraden (WOR) van toepassing zijn. Het hoeft daarbij niet te gaan om een ondernemingsraad die op grond van wettelijke drempelcriteria verplicht moest worden ingesteld, zoals bedoeld in artikel 2:153 lid 2 sub b BW, waarbij ook een vrijwillig ingestelde ondernemingsraad volstaat.²⁷

Past een BV vrijwillig het structuurregime toe, dan is de raad van commissarissen bevoegd tot benoeming (art. 2:272 BW) en ontslag (art. 2:244 lid 1 BW) van bestuurders, met dien verstande dat hij de algemene vergadering vooraf kennis geeft van de voorgenomen benoeming en de algemene vergadering wordt gehoord over het voorgenomen ontslag. Ook hier geldt dat de raad van commissarissen in beginsel bevoegd is iedere bestuurder te allen tijde te schorsen. Hiermee zou de bevoegdheid van de raad van commissarissen op dit punt gelijk zijn aan die van de raad van rentmeesters.

4.1.2.3. Benoeming en ontslag van de rentmeesters/ commissarissen

In de RV worden rentmeesters benoemd door de raad van rentmeesters zelf, dus door coöptatie, tenzij de statuten anders bepalen. In de statuten of een reglement kan een profielschets voor de samenstelling worden opgenomen. Alleen natuurlijke personen zijn benoembaar. Een rentmeester kan door de raad van rentmeesters worden ontslagen. Daarnaast kan de rechter, op verzoek van een belanghebbende of van het openbaar ministerie, een rentmeester ontslaan wegens verwaarlozing van zijn taak, gewichtige redenen of ingrijpende wijziging van omstandigheden, op grond van artikel 2:298 BW.

Voor de BV geldt op grond van artikel 2:252 lid 1 BW dat commissarissen, alleen natuurlijke personen, voor zover niet bij de akte van oprichting benoemd, worden benoemd door de algemene vergadering. De statuten kunnen bepalen dat de benoeming plaatsvindt door een vergadering van houders van aandelen van een bepaalde soort of aanduiding, mits iedere aandeelhouder met stemrecht invloed heeft op de benoeming van ten minste

één commissaris. Ook kunnen de statuten eisen stellen aan de benoembaarheid van commissarissen, maar deze kwaliteitseisen kunnen door de algemene vergadering terzijde worden gesteld met inachtneming van dezelfde regels die gelden bij een besluit tot statutenwijziging (art. 2:252 lid 1 BW). Voorts kunnen op grond van artikel 2:253 BW een beperkt aantal commissarissen (maximaal een derde) worden benoemd door anderen, waaronder ook derden, mits elke aandeelhouder met stemrecht kan deelnemen aan de besluitvorming over ten minste één commissaris. Ontslag geschiedt door het orgaan dat bevoegd is tot benoeming (art. 2:254 lid 1 BW). De statuten kunnen daarnaast bepalen dat de algemene vergadering bevoegd is tot ontslag.

Ook hier zou de vrijwillige toepassing van het volledige structuurregime grotendeels een oplossing kunnen bieden, zij het met wat kunst- en vliegwerk. Omdat wij niet de gehele benoemingsprocedure van commissarissen willen behandelen, volstaan we met enkele elementen bij de normale toepassing van het structuurregime. De raad van commissarissen bestaat in dat geval uit ten minste drie leden en stelt zelf een profielschets vast voor zijn samenstelling (art. 2:268 lid 3 BW). In beginsel geldt dat de benoeming geschiedt door de algemene vergadering op voordracht van de raad van commissarissen (art. 2:268 lid 4 BW, met een aanbevelingsrecht voor de algemene vergadering en een (gedeeltelijk bindend) aanbevelingsrecht voor de ondernemingsraad), waarbij de statuten geen beperkingen mogen stellen aan de kring van benoembare personen, behoudens die uit artikel 2:270 BW voortvloeien. Een kwaliteitseis kan zodoende in beginsel niet aan commissarissen van een structuurvennootschap worden opgelegd.

Artikel 2:268 lid 12 BW biedt echter de mogelijkheid om in de statuten af te wijken van de leden 2, 4-7 en 9, met dien verstande dat de eerste twee volzinnen van lid 9 onverkort van toepassing blijven. Voor een dergelijke statutenwijziging is zowel voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen als instemming van de ondernemingsraad vereist. Wanneer van dit lid 12 gebruik wordt gemaakt, kan in afwijking van lid 4 bijvoorbeeld statutair worden bepaald dat de benoeming van commissarissen geheel in handen ligt van de raad van commissarissen zelf, waarmee wordt teruggekeerd naar het oude stelsel van coöptatie.²⁸

Ook zou lid 12 toestaan om in de statuten van het in lid 4 opgenomen verbod tot het opnemen van kwaliteitseisen voor commissarissen af te wijken. Daarbij geldt wel dat niet kan worden afgeweken van artikel 2:270 BW.²⁹ Commissarissen kunnen dus nog steeds niet zijn personen die in dienst zijn van de vennootschap of van een afhankelijke maatschappij, bestuurders, of personen in dienst van een werknemersorganisatie die betrokken

27. Mits voldaan aan art. 5a WOR.

28. Zie over de vraag of het gehele oude coöptatiesysteem kan worden overgenomen P.J. Dortmond, *Van der Heijden. Handboek voor de naamloze en de besloten vennootschap*, Deventer: Wolters Kluwer 2013/287.1; B. Verkerk & C. de Groot, 'Art. 2:268 BW, aant. 15, Structuurregime op maat', in: W.J.M. van Veen (red.), *Groene Serie Rechtspersonen*, Deventer: Wolters Kluwer, en K. Schwarz, 'Invoering van het structuurregime en de mogelijkheid om daarbij af te wijken van het wettelijk voorziene model', *Ondernemingsrecht* 2006/135.

29. G.N.H. Kemperink, P.A.M. Witteveen & H. Reumkens, 'Het ondergeschoven kind van de structuurregeling', *Ondernemingsrecht* 2006/29, par. 2.2.

pleegt te zijn bij de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden van deze personen.

Een eventueel coöptatiesysteem laat onverlet dat ontslag van een individuele commissaris uitsluitend kan plaatsvinden via de Ondernemingskamer van het Hof Amsterdam, op verzoek van de BV, een vertegenwoordiger van de algemene vergadering of van de ondernemingsraad (art. 2:271 lid 2 BW). De gronden hiervoor zijn verwaarlozing van de taak van de individuele commissaris, door andere gewichtige redenen of door een ingrijpende wijziging van omstandigheden op grond waarvan handhaving als commissaris redelijkerwijze niet van de vennootschap kan worden verlangd. Hoewel bij een RV degenen die het verzoek kunnen instellen met de hier genoemde partijen verschillen, beslist ook hier de rechter en zijn de gronden van het verzoek tot ontslag van een rentmeester niet wezenlijk anders.

De raad van commissarissen is bevoegd tot schorsing van een commissaris, maar deze vervalt indien niet binnen een maand een verzoek tot ontslag is ingediend (art. 2:271 lid 3 BW). Daarnaast kan de algemene vergadering het vertrouwen in de raad van commissarissen als geheel opzeggen met een besluit dat is genomen met een volstrekte meerderheid van stemmen, die ten minste een derde van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigt ex artikel 2:271a BW. Een volledige overheveling van dit uitgangspunt naar de raad van commissarissen is niet mogelijk.

4.1.2.4. Vaststelling van de jaarrekening

In de RV is de raad van rentmeesters bevoegd tot vaststelling van de jaarrekening.

Voor de BV geldt op grond van artikel 2:210 lid 3 BW dat de jaarrekening wordt vastgesteld door de algemene vergadering. Deze bevoegdheid kan niet worden overgedragen aan de raad van commissarissen. Ons inziens is het niet van groot belang dat deze bevoegdheid niet aan de raad van commissarissen kan worden toegekend. De bevoegdheid van de algemene vergadering tot vaststelling van de jaarrekening heeft in de praktijk een overwegend reflectief karakter. De jaarrekening ziet op een afgesloten boekjaar en wordt voorafgaand aan de vaststelling opgesteld door het bestuur (art. 2:210 lid 1 BW) en door iedere bestuurder en iedere commissaris getekend (art. 2:210 lid 2 BW). Met dit laatste is geborgd dat iedere commissaris en daarmee de hele raad van commissarissen zich nauwkeurig van de kwaliteit van de inhoud zal vergewissen en zal dus in de praktijk leiden tot een intensievere verantwoording. De vaststelling door de algemene vergadering bevestigt daarmee hetgeen reeds door het bestuur is opgesteld.

4.1.2.5. Bestemmen van de winst

In de RV is de raad van rentmeesters bevoegd tot het bestemmen van de winst. Het richtsnoer voor de raad van rentmeesters bij het nemen van dit besluit is het belang

van de vennootschap. In de overweging om dividend uit te keren betreft de raad van rentmeesters onder andere het bestendige succes van de onderneming en de missie. Voor de BV geldt op grond van artikel 2:216 lid 1 BW dat de algemene vergadering bevoegd is tot winstbestemming. De statuten kunnen deze bevoegdheid echter toekennen aan een ander artikel 2:189a-orgaan. De bevoegdheid tot winstbestemming kan bij de BV dus statutair worden overgeheveld naar de raad van commissarissen. De statuten kunnen daarbij allerlei beperkingen bevatten die de besluitvorming van de raad van commissarissen verder inkadert. Wij verwijzen daarvoor naar eerder gepubliceerd werk.³⁰ Net als bij andere besluiten zal de raad van commissarissen zich bij de besluitvorming over een uitkering moeten laten leiden door het belang van de vennootschap dat, zoals we hiervoor beschreven, verder zal zijn ingekleurd door de missie van de vennootschap. Voor een eventuele inkoop van aandelen geldt dat het bestuur hiertoe bevoegd is te besluiten. Dat kan niet aan een ander orgaan worden overgedragen, maar wel in de statuten worden beperkt of uitgesloten. Dit betekent dat dit besluit kan worden onderworpen aan de goedkeuring van de raad van commissarissen. Voor een kapitaalvermindering geldt dat een besluit daartoe uitsluitend door de algemene vergadering kan worden genomen. Deze bevoegdheid kan niet worden overgedragen aan de raad van commissarissen. Wel kunnen de statuten bepalen dat een voorstel daartoe aan de goedkeuring van de raad van commissarissen is onderworpen, hetgeen bij een structuurvennootschap al van rechtswege geldt (art. 2:274 lid 1 sub I BW).

4.1.2.6. Wijzigen van de statuten

In de RV zijn de rentmeesters bevoegd tot wijziging van de statuten. Daarbij zou het mogelijk moeten zijn om in de statuten te bepalen dat bepaalde regelingen niet gewijzigd kunnen worden zonder goedkeuring van de rechtbank.

Voor de BV ligt de bevoegdheid tot statutenwijziging op grond van artikel 2:231 lid 1 BW bij de algemene vergadering. Deze bevoegdheid kan niet worden overgedragen aan de raad van commissarissen. Artikel 2:231 lid 2 BW bepaalt echter dat een statutaire bepaling die de wijziging van andere statutaire bepalingen beperkt, slechts zelf kan worden gewijzigd met inachtneming van diezelfde beperking. Een toegelaten statutaire beperking kan bijvoorbeeld zijn een bepaling die voorschrijft dat een statutenwijziging slechts mogelijk is op voorstel van de raad van commissarissen, of slechts met diens voorafgaande goedkeuring of met goedkeuring van een derde. Over de vraag of, en zo ja, hoe dergelijke beperkingen doorbroken kunnen worden, bestaat discussie in de literatuur.³¹ In de literatuur wordt enerzijds verdedigd dat een dergelijke bepaling niet terzijde kan worden gesteld door een besluit van algemene stemmen van alle aandelen waarvoor stemrecht kan worden uitgebracht.³²

30. B. Bier, *Uitkeringen aan aandeelhouders*, Deventer: Wolters Kluwer 2023/5.1 en Bier 2025.

31. M.L. Lennarts in: *T&C BW*, art. 2:231 BW, aant. 2.

32. Zie hiervoor Asser/Nieuwe Weme & Saleminck 2-IIb 2025/18 en Dortmund 2013/342.

Anderzijds wordt bepleit dat dit wél mogelijk is.³³ Daarnaast wordt een derde opvatting aangetroffen, die ervan uitgaat dat de algemene vergadering, ondanks een beperking, de statuten (met uitzondering van de beperkingsbepaling) kan wijzigen met algemene stemmen in een voltallige vergadering.³⁴

4.1.2.7. *Agenderingsrecht, recht op inlichtingen en enquêterecht*

In de RV heeft de raad van rentmeesters het agenderingsrecht, het recht op inlichtingen en het enquêterecht. Een raad van commissarissen heeft deze bevoegdheden ook. Te beginnen met het agenderingsrecht. Op grond van artikel 2:219 BW hebben het bestuur en de raad van commissarissen de bevoegdheid een algemene vergadering bijeen te roepen.³⁵ De bijeenroeping geschiedt door het nemen van een daartoe strekkend besluit; na dit besluit moet tot oproeping worden overgegaan. De oproeping dient, conform artikel 2:224 lid 1 BW, de agenda van de vergadering te bevatten. Uit deze samenhang volgt dat wie bevoegd is tot bijeenroeping, in beginsel ook de agenda vaststelt. Een individuele commissaris heeft dit agenderingsrecht niet,³⁶ tenzij de statuten hem uitdrukkelijk de bevoegdheid geven zelf een algemene vergadering bijeen te roepen; in dat geval verkrijgt hij ook het agenderingsrecht. Het is daarnaast mogelijk in de statuten te bepalen dat bestuursbesluiten tot bijeenroeping en/of agendering onderworpen zijn aan de goedkeuring van de raad van commissarissen ex artikel 2:239 lid 3 BW.³⁷

Voorts het inlichtingenrecht. Voor een goede uitoefening van zijn taken en bevoegdheden moet de raad van commissarissen over alle relevante informatie kunnen beschikken. Dit omvat zowel een *haalplicht* als een *brengplicht*. De haalplicht houdt in dat de raad van commissarissen zelf verantwoordelijk is om bij het bestuur, en indien nodig bij derden, de gegevens te verkrijgen die voor zijn toezichtstaak van belang zijn. Het bestuur is op grond van artikel 2:251 lid 1 BW verplicht deze informatie te verstrekken. De brengplicht houdt in dat het bestuur, ook zonder verzoek, uit eigen beweging de informatie aanlevert die noodzakelijk is voor een behoorlijke vervulling van de toezichthoudende taak van de raad van commissarissen.³⁸

Tot slot het enquêterecht. Op grond van artikel 2:345 lid 1 BW kan de Ondernemingskamer van het Hof Amsterdam op schriftelijk verzoek van degenen die daartoe bevoegd zijn ex artikel 2:346-347 BW een of meer per-

sonen benoemen om een onderzoek in te stellen naar het beleid en de gang van zaken van een rechtspersoon, geheel, gedeeltelijk of over een bepaald tijdvak. Op grond van artikel 2:346 lid 1 sub d BW is de rechtspersoon als bedoeld in artikel 2:344 BW bevoegd om een dergelijk verzoek in te stellen, waaronder ingevolge artikel 2:344 sub a BW de BV valt. Artikel 2:346 lid 2 BW voegt hieraan toe dat namens de rechtspersoon als bedoeld in artikel 2:346 lid 1 sub d BW een verzoek onder meer ook kan worden gedaan door de raad van commissarissen. Voor deze bepaling wordt met een raad van commissarissen gelijkgesteld ieder toezichthoudend orgaan dat bij of krachtens de statuten van de rechtspersoon is ingesteld.

4.1.2.8. *Richtsnoer voor de raad van rentmeesters/commissarissen en tegenstrijdig belang*

Een rentmeester neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de vennootschap. Indien als gevolg daarvan geen besluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de raad van rentmeesters, onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen die aan het besluit ten grondslag liggen, tenzij de statuten anders bepalen. Deze regeling sluit eigenlijk aan bij de tegenstrijdigbelangregeling die geldt voor de stichting.

Voor de BV is artikel 2:250 lid 3 BW van toepassing. Daarin is bepaald dat een commissaris niet deelneemt aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang bedoeld in lid 2 van dit artikel. Indien de raad van commissarissen hierdoor niet tot besluitvorming kan komen, wordt het besluit genomen door de algemene vergadering, tenzij de statuten anders bepalen. De wet biedt daarmee ruimte om in de statuten van de BV af te wijken. Zo kan worden bepaald dat, ook indien bij alle commissarissen sprake is van een tegenstrijdig belang, het besluit toch door de raad van commissarissen wordt genomen, mits de overwegingen waarop het besluit berust schriftelijk worden vastgelegd.

4.1.2.9. *Kennelijk onbehoorlijk bestuur*

Indien de raad van rentmeesters zijn taak kennelijk onbehoorlijk vervult, kan hij door de vennootschap aansprakelijk worden gesteld, zoals, volgens het Voorstel, dat ook geldt voor bestuurders en commissarissen op grond van artikel 2:9 lid 2 BW. Zowel het bestuur als de

33. Zie hiervoor C.A. Schwarz, 'Art. 2:231 BW, aant. 2, Statutenwijziging', in: W.J.M. van Veen (red.), *Groene Serie Rechtspersonen*, Deventer: Wolters Kluwer.

34. Zie hiervoor P. van Schilfgaarde/J.W. Winter, J.B. Wezeman & J.D.M. Schoonbrood, *Van de BV en de NV*, Deventer: Wolters Kluwer 2022/124. Zie voor een genuanceerder standpunt G. van Solinge & M.P. Nieuwe Weme (m.m.v. mr. drs. R.G.J. Nowak, mr. T. Salemink), *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht. 2. Rechtspersonenrecht. Deel IIb. NV en BV. Corporate Governance*, Deventer: Wolters Kluwer 2019/9.

35. De statuten kunnen deze bevoegdheid tevens aan andere organen of personen toekennen. Zie verder nog *Kamerstukken II* 2000/01, 25732, nr. 17, p. 58; H.J. Portengen & H. van der Meer, 'Oproeping algemene vergadering, wie is bevoegd? Zijn degenen die bevoegd zijn tot bijeenroeping van een algemene vergadering, daarmee ook bevoegd tot oproeping van een algemene vergadering?', *WPNR* 2017/7489, p. 155 en 160 en S.H.M.A. Dumoulin, *Besluitvorming in rechtspersonen* (Uitgaven vanwege het Instituut voor Ondernemingsrecht Rijksuniversiteit Groningen deel 31), Deventer: Wolters Kluwer 1999/277.

36. Zie eveneens HR 6 april 1936, *NJ* 1936, 1045, m.nt. E.M. Meijers (Zeepfabriek Frans Duller).

37. E.J. Breukink, *De agenda en het agenderingsrecht bij kapitaalvennootschappen* (Serie vanwege het Van der Heijden Instituut nr. 176), Deventer: Wolters Kluwer 2022, p. 121 e.v.

38. Asser/Nieuwe Weme & Salemink 2-IIb 2025/337-339.

raad van rentmeesters kan namens de vennootschap een vordering instellen op basis van artikel 2:9 BW. Hoewel het Voorstel de aansprakelijkheid noemt van de raad van rentmeesters als orgaan indien hij zijn taak onbehoorlijk vervult, nemen wij aan dat zij bedoelen een rentmeester. Op grond van het bepaalde in artikel 2:259 jo. artikel 2:9 lid 2 BW geldt voor een commissaris bij een BV dat indien hij zijn taak als commissaris onbehoorlijk vervult hij behoudens de in artikel 2:9 lid 2 BW genoemde disculpatiemogelijkheid jegens de vennootschap hoofdelijk aansprakelijk is ter zake van onbehoorlijk toezicht. Is het de bedoeling dat de raad van commissarissen deze vordering kan instellen, dan zouden ons inziens de statuten deze specifieke vertegenwoordigingsbevoegdheid aan de raad van commissarissen kunnen toekennen (art. 2:240 lid 4 BW).

4.1.2.10. Bezoldiging rentmeesters/commissarissen

De statuten van de RV kunnen bepalen dat aan de leden van de raad van rentmeesters een bezoldiging wordt toegekend. Indien een vergoeding wordt toegekend, geldt als maximum het bedrag per kalenderjaar dat is vastgesteld op grond van de Wet normering topinkomens (WNT).

Voor de BV is de bezoldiging van commissarissen geregeld in artikel 2:255 BW. Op grond daarvan kan de algemene vergadering een bezoldiging vaststellen. In de statuten kan worden bepaald dat deze bezoldiging is gemaximeerd tot het bedrag dat per jaar is vastgesteld in de WNT.

4.1.3. Vergadering van aandeelhouders

De RV kent een vergadering van aandeelhouders, waarvoor specifieke bepalingen gelden over de verhouding tussen aandeelhouders en de raad van rentmeesters, alsmede over de uitgifte van aandelen en de daaraan verbonden rechten.

4.1.3.1. Aandeelhouder niet tevens lid van de raad van rentmeesters

Voor de RV geldt dat een aandeelhouder niet tevens lid van de raad van rentmeesters kan zijn.

Bij de BV kan dit in de statuten als een kwaliteitseis voor aandeelhouders worden geregeld door op te nemen dat een aandeelhouder van de BV niet tevens commissaris van de BV kan zijn. Voor het geval een aandeelhouder toch als commissaris benoemd zou worden dan is de desbetreffende aandeelhouder gehouden zijn aandelen aan te bieden en over te dragen (art. 2:192 lid 1 BW). In aanvulling hierop zou eventueel ook aan een kwaliteitseis voor de raad van commissarissen kunnen worden gedacht. Voor de reguliere BV kan als kwaliteitseis worden opgenomen dat een commissaris niet tevens aandeelhouder van de BV kan zijn op basis van artikel 2:252 lid 1 BW. Voor een BV die vrijwillig het volledige structuurregime toepast kan dit eveneens worden

opgenomen indien op basis van artikel 2:268 lid 12 BW van lid 4 van dat artikel wordt afgeweken. Wij laten dit verder in deze bijdrage onbesproken.

4.1.3.2. Uitgifte van aandelen

In de RV is de raad van rentmeesters bevoegd tot de uitgifte van aandelen. Deze aandelen geven geen recht op stemrecht en geven slechts in beperkte mate aanspraak op de winst. Ook is het mogelijk dat aandelen worden uitgegeven zonder stemrecht én zonder recht op uitkeringen maar wel recht op terugbetaling van hun investering bij de liquidatie van de onderneming.

Voor de BV geldt dat aandelen slechts kunnen worden uitgegeven krachtens besluit van de algemene vergadering ex artikel 2:206 BW, tenzij bij de statuten een ander artikel 2:189a-orgaan is aangewezen. De bevoegdheid tot uitgeven van aandelen kan dus in de statuten aan de raad van commissarissen worden toegekend.

Nu wij ons in dit gedeelte vooral richten op de vraag of de raad van commissarissen de rol van de raad van rentmeesters kan vervullen, laten wij de bespreking van de genoemde aandelen verder onbesproken.

4.1.4. Liquidatie

In de RV moet de statutaire regeling bij liquidatie waarborgen dat het resterende vermogen wordt aangewend in lijn met de missie van de RV. Uitkeringen aan aandeelhouders zijn uitgesloten, met uitzondering van terugbetaling van hun oorspronkelijke investering. Opgemerkt wordt dat er aandelen kunnen zijn die geen recht geven op stemrecht, maar ook niet op winst. Deze aandeelhouders hebben wel recht op terugbetaling van hun investering bij liquidatie van de onderneming.

Voor de BV geldt artikel 2:23b BW. Uit lid 1 van dit artikel volgt dat de vereffenaar hetgeen na de voldoening der schuldeisers van het vermogen van de ontbonden rechtspersoon is overgebleven, in verhouding tot ieders recht overdraagt aan hen die krachtens de statuten daartoe zijn gerechtigd, of anders aan de leden of aandeelhouders. Heeft geen ander recht op het overschot, dan keert hij het uit aan de Staat, die het zo veel mogelijk overeenkomstig het doel van de rechtspersoon besteedt. Hieruit blijkt dat de statuten van een BV kunnen bepalen dat anderen dan aandeelhouders recht hebben op het resterende liquidatiesaldo.³⁹ Over de vraag hoe specifiek de statuten die 'anderen' moeten definiëren wordt verschillend gedacht.⁴⁰ De formulering dat deze moet worden aangewend in lijn met de missie van de BV, vinden wij zowel voor de RV als voor de BV (te) weinig concreet.⁴¹

4.2. Overige

In het Voorstel voor de RV wordt voor fusie, splitsing, omzetting en wijziging van de statuten een eigen regeling voorgesteld die op onderdelen wezenlijk afwijkt van het huidige BV-recht. Deze onderwerpen blijven

39. Zie Bier 2023/12.4 en Bier 2025 en bijvoorbeeld L. Timmerman, 'Welke statutaire vrijheid is er bij het bestemmen van het liquidatieoverschot van een BV?', WPNR 2014/7017, die meent dat er een grote vrijheid bestaat, mits hiertoe een statutaire grondslag bestaat.

40. Voor een verdere uitwerking van uitkeringen rond de ontbinding van de BV verwijzen wij naar Bier 2023/12.1 e.v.

41. Kroeze meent dat de statuten kunnen volstaan met de bepaling van de wijze waarop de bestemming van het overschot zal worden vastgesteld, M.J. Kroeze (m.m.v. H. Beckman & M.A. Verbrugh), *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 2. Rechtspersonenrecht. Deel I. De rechtspersoon*, Deventer: Wolters Kluwer 2021/422.

in deze bijdrage buiten beschouwing. Onderwerpen die niet worden genoemd in het Voorstel, volgen het BV-recht. Het Voorstel licht hieruit bepaalde specifieke onderwerpen toe. Voor de inhoud van deze bepalingen verwijzen wij naar het Voorstel.

5. Conclusie

In deze bijdrage is verkend wat steward-ownership inhoudt en welke uitgangspunten aan dit eigendoms- en governance-model ten grondslag liggen. Daarbij stonden de twee kernprincipes centraal die richtinggevend zijn voor de inrichting van de governance van steward-owned ondernemingen, namelijk zelfbestuur en winst dient de missie. Vervolgens is onderzocht hoe deze principes in de praktijk worden vertaald naar de statuten van bestaande vennootschappen die zich profileren als steward-owned. De variatie in statutaire uitwerking laat zien dat er geen uniforme vorm bestaat.

Daarnaast is stilgestaan bij het initiatief voor de RV, zoals dat is voorgesteld in de notitie die begin 2025 is gepubliceerd. Het bovenstaande samenvattend concluderen wij dat het BV-recht al veel aanknopingspunten biedt om de uitgangspunten van de RV in de praktijk te brengen. Hoewel een volledige overheveling juridisch niet in alle opzichten mogelijk is, laat de bestaande wet- en regelgeving ruimte voor creatieve en zorgvuldige toepassing van vertrouwde instrumenten. De analyse wijst uit dat de functie van de raad van rentmeesters in

belangrijke mate kan worden ondergebracht in een raad van commissarissen als het structuurregime (vrijwillig) wordt toegepast. Desalniettemin achten wij het Voorstel van groot belang, mede omdat het zichtbaar maakt waar de praktijk behoefte aan heeft. Wij hopen echter dat de wetgever van deze hele discussie gebruikmaakt om weer eens een nieuwe slag te maken met de flexibilisering van het BV-recht en bepaalde in de praktijk als knellend ervaren bepalingen tegen het licht houdt van de ontwikkelingen en verlangens rond de rentmeesterverenootschap en de maatschappelijke BV (BVm). Zo zouden wij ons goed kunnen voorstellen dat de wetgever kijkt of de artikel 2:189a-organen kunnen worden uitgebreid met andere statutaire organen waaraan bepaalde bevoegdheden kunnen worden toegekend, zoals de benoeming en het ontslag van bestuurders en commissarissen,⁴² zodat de praktijk zich niet in tien bochten hoeft te wringen om hetzelfde te bereiken.

‘Elke dag een draadje, is een hemdsmouw in een jaar’. Met deze bijdrage beogen we weer wat draden toe te voegen aan de lijnen waaraan gedacht kan worden bij de opzet van een steward-ownership onderneming en meer in het bijzonder de rentmeesterverenootschap. Hopelijk kan de praktijk hiermee een hemdsmouw maken met het garen dat het huidige recht ons biedt en met de contouren die inmiddels zichtbaar worden, begint voorzichtig ook het hemd zelf vorm te krijgen in de notariële praktijk.

42. Zie in dit kader eveneens Bier 2025/5.4.

Het creëren van een steward-ownership structuur – fiscale aspecten en aandachtspunten

18

1. Inleiding

Steward-ownership neemt de laatste jaren in populariteit toe. Bekende voorbeelden die genoemd worden zijn Patagonia, Carlsberg, NovoNordisk, Remeha, Bosch en anderen.¹ Door steward-ownership zijn bedrijven gericht op onafhankelijkheid op de lange termijn. Steward-ownership kan voorkomen dat een generatiewisseling binnen de familie leidt tot de ondergang van het bedrijf. Via een steward-ownership model kunnen de aandelen worden overgenomen door 'stewards' die primair als rol hebben de bedrijfs- of maatschappelijke belangen te dienen. Winstmaximalisatie voor de particuliere aandeelhouders – bedrijven of natuurlijke personen – is dan niet meer mogelijk. In dit artikel gaan wij in op de fiscale aspecten van steward-ownership. In paragraaf 2 beschrijven wij eerst de kenmerken van een steward-ownership structuur. Daarna zullen we ingaan op de fiscale aspecten van steward-ownership. Wij maken daarbij onderscheid tussen de situatie dat de zeggenschap wordt overgedragen aan een stichting (par. 3) en de situatie dat (ook) de winstrechten worden overgedragen (par. 4). Wij concentreren ons daarbij op de gevolgen voor de inkomstenbelasting en de schenkbelasting. We beschrijven deze gevolgen vanuit het perspectief van een gebrui-

kelijke holdingstructuur die wordt gehouden door een directeur-grotaandeelhouder (dga). Er zijn dan twee scenario's mogelijk:

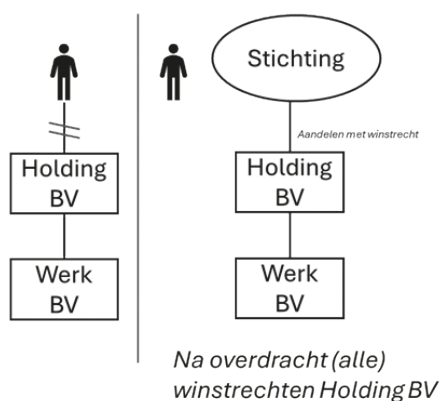
Scenario 1: de dga draagt de winstrechten (eigendomsrechten) van zijn holdingvennootschap over aan een stichting; en

Scenario 2: de holdingvennootschap draagt de winstrechten van haar werkmaatschappij over aan een stichting.

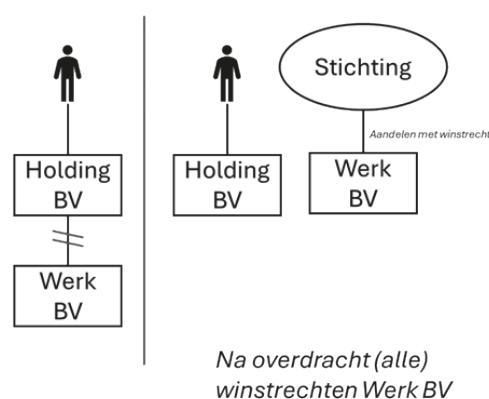
In beide scenario's kunnen de aandeelhoudersrechten op verschillende manieren worden overgedragen aan de stichting. Wij beschrijven de fiscale gevolgen voor de onderstaande varianten:

1. Verkoop van aandelen met winstrecht aan de stichting.
2. Schenking van aandelen met winstrecht aan de stichting (incl. verkoop van aandelen met winstrecht tegen een te lage prijs).
3. Omzetting van de (gewone) aandelen met winstrecht naar cumulatief preferente aandelen en uitgifte of overdracht van gewone aandelen aan de stichting.

Scenario 1

Scenario 2

* Drs. W.G. van Vliet en mr. R. van der Beek-Lugten werken beide als belastingadviseur bij HVK Stevens.

1. Zie 'Steward-ownership, een alternatieve vorm van bedrijfsopvolging voor familiebedrijven', *We are Stewards*, wearestewards.nl/downloads/Steward-ownership%20voor%20familiebedrijven.pdf. Zie ook J.J.E. Wijnen & G.W. Koren, 'Steward-ownership, een waardevolle alternatieve eigendomsstructuur voor familiebedrijven', *Tijdschrift Familiebedrijven* 2023, nummer 3.

Uit onze analyse zal blijken dat overdracht van vermogen aan een stichting in feite alleen onbelast mogelijk is indien de stichting een algemeen nut beogende instelling (ANBI) is. Daarom gaan wij in paragraaf 5 in op de regels die voor ANBI's gelden en passen die toe op steward-ownership. De fiscale wet- en regelgeving kan naar onze mening worden verbeterd om meer ruimte te bieden aan steward-ownership. In paragraaf 6 doen wij daartoe enkele suggesties. Deze bijdrage wordt afgesloten met een conclusie.

In de volgende paragraaf beschrijven we eerst kort de kenmerken van steward-ownership.

2. De kenmerken van steward-ownership

Steward-ownership is niet een vastomlijnd begrip. De termen 'steward' (rentmeester) en 'owned' wijzen niet naar een specifieke juridische structuur. In het algemeen gaat het erom dat een alternatieve eigendomsstructuur wordt opgezet om de onafhankelijkheid en continuïteit van de (familie)onderneming voor de lange termijn te waarborgen.

Voor onze analyse maken wij onderscheid tussen de overdracht van de zeggenschapsrechten en overdracht van de eigendomsrechten.

2.1. Zeggenschap

Zeggenschap bij bedrijven in steward-ownership structuren wordt vaak ingevuld door zogenoemd zelfbestuur, door mensen die reeds betrokken zijn bij het bedrijf (stewards). De zeggenschap kan dan niet meer naar derden overgaan als gevolg van een verkoop, schenking of vererving van de aandelen met stemrecht. Een veelvoorkomende vorm is dat deze stewards (soort)aandelen krijgen waaraan alleen stemrecht verbonden is. Deze aandelen met stemrecht worden dan gehouden door een stichting die de rol van steward vervult. De formele steward-rol komt dan vaak te liggen bij een stichting. Daarnaast zien we ook dat een gouden aandeel kan worden uitgereikt. De houder van dit aandeel heeft specifieke goedkeuringsrechten, die relevant zijn met het oog op de continuïteit en identiteit van de onderneming. Anders dan de term wellicht doet vermoeden, is de houder van het gouden aandeel niet gerechtigd tot de winst.

2.2. Eigendom

Bij steward-ownership is het genereren van winst voor de aandeelhouders geen doel op zich. De winst komt immers primair ten goede aan het bedrijf of ten gunste van een bredere maatschappelijke missie. Dit kan worden bereikt door winstrechthebbende aandelen in te brengen in een stichting. Die stichting kan als doel hebben om te waarborgen dat winsten worden geherinvesteerd in de onderneming of worden aangewend voor een algemeen maatschappelijk doel. Andere Nederlandse rechtsvormen liggen minder voor de hand, omdat bij die rechts-

vormen er aandeelhouders of leden zijn die aanspraak kunnen maken op de winst en/of het vermogen.

2.3. Mengvormen van de invulling van steward-ownership

In de praktijk zijn er diverse mengvormen denkbaar om steward-ownership vorm te geven. Er kan bijvoorbeeld voor gekozen worden om slechts een deel van de zeggenschap of eigendomsrechten in een stichting onder te brengen. Het is ook mogelijk dat slechts een deel van de aandelen wordt ingebracht in een stichting die de economische 'ownership' krijgt; de zeggenschap komt terecht in een andere stichting. Ook zouden enkel de winstrechten aan een stichting kunnen worden overgedragen en de stemrechten in handen kunnen blijven van de familie. In dit artikel maken we onderscheid tussen overdracht van de zeggenschap enerzijds en overdracht van eigendomsrechten anderzijds (middels overdracht van aandelen die winstrechten vertegenwoordigen).

3. Overdragen van zeggenschap

Zoals hierboven toegelicht is een van de kernelementen van een steward-ownership structuur dat de zeggenschap over de onderneming wordt gescheiden van de economische gerechtigdheid én dat de zeggenschap niet meer (overwegend) ligt bij de aandeelhouders. In deze paragraaf gaan we in op de zeggenschap die wordt overgedragen aan een steward.

3.1. Juridisch

De zeggenschap kan worden afgescheiden door middel van een statutenwijziging (conversie) waarin de gewone aandelen worden omgezet in aandelen met enkel stemrecht (maar geen winstrecht) en stemrechtloze aandelen die wel een winstrecht hebben. De aandelen die enkel stemrecht hebben, worden overgedragen of uitgegeven aan een beheersstichting.² Het bestuur van de beheersstichting wordt gevormd door de *stewards* waardoor deze *stewards* indirect de zeggenschap hebben over de onderneming. Ook kan de zeggenschap worden gesplitst via certificering van de aandelen.

3.2. Fiscaal

Hieronder gaan we in op de belangrijkste fiscale gevolgen van overdracht van het stemrecht verbonden aan de aandelen die door de dga worden gehouden (de holding) respectievelijk de aandelen die de holding houdt (het stemrecht verbonden aan de aandelen in de werkmaatschappij). In paragraaf 3.2.3 gaan we kort in op het alternatief, de certificering.

3.2.1. Overdragen stemrechtloze aandelen holding BV
Door het creëren van stemrechtloze en winstrechtloze aandelen op het niveau van de holding BV, ontstaan voor de inkomstenbelasting voor de dga zogenoemde soort-aandelen.³ De vraag kan opkomen of het creëren van

2. Een alternatief is om de aandelen met zeggenschap direct aan de *stewards* in privé uit te geven waarbij er echter voor elke wijziging van een *steward* een overdracht van het stemrecht aandeel zou moeten plaatsvinden. Bij een beheersstichting wordt in de opvolging van de *stewards* voorzien door het defungeren en benoemen van de bestuursleden van de stichting.

3. Art. 4.7 lid 1 Wet IB 2001.

deze soort aandelen kan leiden tot inkomstenbelasting in box 2 wegens een bevoordeling door de dga op het moment dat er winstrechtloze aandelen met stemrecht worden uitgereikt of overgedragen aan de beheersstichting. Er is geen sprake van een vervreemding, omdat geen financiële rechten verschuiven vanuit het vermogen van de dga naar de beheersstichting.⁴ De financiële rechten voor en na de omzetting zijn bij het uitgeven van winstrechtloze aandelen met enkel stemrecht vanuit de dga gezien gelijk. Nu er geen financiële rechten verschuiven naar de beheersstichting zal de overdracht van de zeggenschap ook geen gevolgen hebben voor de schenkbelasting. De holding BV draagt geen aandelen over. Deze situatie heeft dus geen gevolgen voor de vennootschapsbelasting op het niveau van de holding BV.

3.2.2. Overdragen stemrechtloze aandelen werkmaatschappij

Ook indien op het niveau van de werkmaatschappij winstrechtloze aandelen met stemrecht worden gecreëerd en overgedragen aan de beheersstichting heeft dat geen gevolgen voor de inkomsten- en schenkbelasting. Wel kunnen er in deze situatie gevolgen zijn voor de vennootschapsbelasting. Een aandachtspunt is de toepassing van de deelnemingsvrijstelling. De houdster BV moet ten minste 5% van het nominaal gestort aandelenkapitaal in de werkmaatschappij blijven behouden.⁵ Ook kan het overdragen van de aandelen met zeggenschap in de werkmaatschappij tot gevolg hebben dat de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting tussen de werkmaatschappij en de holding BV wordt verbroken, omdat na de uitreiking/overdracht van de aandelen met stemrecht aan de beheersstichting de holding BV niet meer 95% van het statutaire stemrecht in de werkmaatschappij houdt.

3.2.3. Certificering van aandelen

Certificering van aandelen heeft geen gevolgen voor de inkomsten- en schenkbelasting indien de certificaten vereenzelvigd kunnen worden met de aandelen. De staatssecretaris heeft in het zogenoemde AB-besluit⁶ vermeld onder welke voorwaarden certificaten met aandelen kunnen worden vereenzelvigd.

4. Gevolgen inkomstenbelasting overdracht winstrechten

Het overdragen van de economische eigendom van aandelen aan een stichting kan worden vormgegeven door

de aandelen met winstrechten over te dragen aan een stichting.

4.1. Juridisch

De dga of de holding zal de aandelen met winstrecht overdragen aan een stichting. Vanuit de gedachte van steward-ownership zullen de dga en zijn familie normaal gesproken geen doorslaggevende zeggenschap hebben in deze stichting; het is immers de bedoeling dat winsten worden ingezet voor het bedrijf of een algemeen of maatschappelijk belang.

4.2. Het fiscale karakter van de stichting

Voordat we de fiscale gevolgen van de overdracht nader kunnen duiden is het van belang eerst stil te staan bij de fiscale positie van de verkrijgende stichting. Wij onderscheiden de volgende mogelijkheden:

1. De stichting is een algemeen nut beogende instelling (ANBI).⁷
2. De stichting is een sociaal belang behartigende instelling (SBBI).⁸
3. De stichting is een overig doelvermogen ('overige stichtingen').
4. De stichting is een afgezonderd particulier vermogen (APV).⁹
5. De stichting is fiscaal transparant.

Hieronder lichten wij deze mogelijkheden verder toe.

Ad 1. De ANBI

Een stichting kan een ANBI zijn indien zij:¹⁰

- als zodanig is aangemerkt door de belastingdienst; en
- met haar doel en werkzaamheden ten minste enig algemeen nut beoogt en tevens (nagenoeg) geheel het algemeen nut dient; en
- aan de overige voorwaarden voldoet (zoals de anti-oppoteis en het beschikkingsmachtcriterium).

Ad 2. De SBBI

Een instelling kan een SBBI¹¹ zijn indien zij:

- een sociaal belang behartigt;
- aan enige overige voorwaarden voldoet.

Ad 3. Een overig doelvermogen

Een stichting zal een overig doelvermogen zijn indien er voldoende hermetische schotten zijn aangebracht tussen de instellers (zoals degenen die hun aandelen hebben overgedragen) en hun erfopvolgers. Statutair en feitelijk zijn er geen (financiële) belangen tussen deze partijen.¹²

4. Zie ook Besluit Staatssecretaris van Financiën van 14 maart 2024, nr. 2023-16550, onderdeel 4.3 in het kader van de omzetting van gewone aandelen naar cumulatief preferente aandelen.

5. Art. 13 lid 2 sub a Wet Vpb 1969.

6. Besluit Staatssecretaris van Financiën van 14 maart 2024, nr. 2023-16550.

7. Art. 5b lid 3 AWR.

8. Art. 5c AWR.

9. Art. 2.14a Wet IB 2001.

10. Art. 5b AWR jo. art. 1a en 1b Uitv. Reg. AWR.

11. Art. 5c AWR.

12. *Kamerstukken I* 2009/10, 31930, D, p. 20.

Ad 4. Een afgezonderd particulier vermogen (APV)

Een stichting is kort gezegd een APV indien zij meer dan bijkomstig¹³ particuliere belangen beoogt en geen SBBI is.¹⁴ Het begrip *particuliere belangen* is niet duidelijk afgebakend. Het ziet op een belang dat veelal slechts een beperkte (besloten) groep, meestal een familie of (een groep van) individuen, aangaat. Toetreding of vervanging van de leden is in geval van particuliere belangen vaak niet eenvoudig mogelijk.¹⁵

Ad 5. Een transparante stichting

Een stichting is fiscaal transparant indien een persoon over het vermogen van de stichting kan beschikken als ware het zijn eigen vermogen.¹⁶

4.3. Hoofdpijnen fiscale gevolgen fiscale status van een stichting

De fiscale status van een stichting heeft verschillende fiscale gevolgen. Om bij de laatste twee mogelijkheden te beginnen: als de stichting fiscaal transparant is dan wordt het vermogen toegerekend aan degene die de beschikkingsmacht heeft over het vermogen.¹⁷ Bij een afgezonderd particulier vermogen wordt het vermogen toegerekend aan de inbrenger, dat wil zeggen degene die het vermogen heeft afgezonderd¹⁸ en als inbrenger is komen te overlijden aan zijn erfgenamen (behoudens uitzonderingen).¹⁹ Onder afzondering van vermogen wordt verstaan:

- een schenking of andere ongebruikelijke afzondering van vermogen in een APV; of
- een vervreemding van vermogensbestanddelen aan een APV die meer dan bijkomstige particuliere belangen van de vervreemder, van zijn partner, of van familieleden beoogt.²⁰

Bij een steward-ownership structuur ligt het niet voor de hand dat de stichting fiscaal transparant is of aangemerkt wordt als een APV. Het doel van een steward-ownership is immers juist dat de beschikkingsmacht over de aandelen bij een ander komt te liggen, en niet bij de dga blijft rusten. In de wetsgeschiedenis is opgemerkt dat een stichting die wordt opgericht om de werkgelegenheid of bedrijvigheid in een bepaalde bedrijfstak te behouden niet meer dan bijkomstig het particulier belang dient. Er is dan geen APV. Er moeten dan wel hermetische schotten zijn aangebracht tussen de insteller van de stichting – degene die de aandelen heeft ingebracht

– en de stichting zelf.²¹ De insteller en zijn erfgenamen mogen geen (financiële) belangen meer hebben bij het vermogen van de stichting. Bij steward-ownership zal aan die eigenschappen kunnen worden voldaan. Het uitgangspunt van deze bijdrage is daarom verder dat de stichting zelfstandig is en dat er geen persoon is die over het vermogen van de stichting kan beschikken als ware het zijn eigen vermogen.

In de praktijk zal bij een steward-ownership structuur de stichting daarom meestal een ANBI of een overig doelvermogen zijn. De aandelen zijn dan fiscaal gezien eigendom van de stichting.²² Hierna bespreken wij de fiscale aspecten van een inbreng van de aandelen met winstrechten in een stichting. We maken daarbij ook onderscheid tussen de volgende varianten:

1. De dga verkoopt aandelen in de holding BV aan een stichting.
2. De holding BV verkoopt aandelen in de werkmaatschappij aan een stichting.
3. De dga schenkt de aandelen in de holding BV aan een stichting, daaronder begrepen verkoop tegen een te lage prijs.
4. De holding BV schenkt aandelen in de werkmaatschappij aan een stichting, daaronder begrepen verkoop tegen een te lage prijs.

Wij gaan eerst in op gevolgen voor de inkomstenbelasting (par. 4.4).²³ In paragraaf 4.5 komt de schenkbelasting aan de orde.

4.4. Fiscale gevolgen inkomstenbelasting overdracht eigendomsrechten

4.4.1. Dga verkoopt aandelen aan een stichting
De verkoop door de dga van de aandelen met winstrechten in de holding BV aan een stichting is een vervreemding en de verkoopwinst wordt aangemerkt als inkomen uit aanmerkelijk belang belast met 31% inkomstenbelasting.²⁴ Dit geldt zowel als de stichting een ANBI is als een overig doelvermogen. Er is geen faciliteit in de wet opgenomen die het mogelijk maakt om de aandelen onbelast in te brengen in de stichting. Ook niet als het een ANBI is.

4.4.2. Holding verkoopt aandelen aan een stichting
De verkoop van de aandelen heeft voor de persoonlijke holding geen fiscale gevolgen, omdat een eventuele winst normaal gesproken vrijgesteld is op grond van de

13. Onder meer dan bijkomstig wordt verstaan 10-15%. Dit moet worden bepaald aan de hand van de intentie, de activiteiten, het vermogen en de uitgaven. *Kamerstukken II* 2008/09, 31930, nr. 3, p. 54-55.

14. Art. 2.14a lid 2 Wet IB 2001.

15. Zie voor een overzicht Vakstudie Successiewet, art. 17 SW 1956, aant. 2.2.3. Hiermee wordt aangesloten bij het begrip ‘besloten groep’ uit de ANBI-jurisprudentie (zie hierna).

16. HR 30 oktober 1985, ECLI:NL:HR:1985:AC9086, *BNB* 1986/16.

17. HR 30 oktober 1985, ECLI:NL:HR:1985:AC9086, *BNB* 1986/16.

18. Art. 2.14a lid 3 Wet IB. Een uitzondering geldt als het zevende lid van toepassing is (ingeval de stichting met behulp van de vermogensbestanddelen een onderneming drijft en onderworpen is aan een belasting naar de winst).

19. Art. 2.14a lid 4, 6 en 7 Wet IB 2001.

20. Art. 2.14a lid 3 Wet IB 2001.

21. *Kamerstukken I* 2009/10, 31930, D, p. 20.

22. Als de stichting een SBBI is, dan zijn de aandelen fiscaal gezien ook eigendom van de stichting.

23. We gaan ervan uit dat de oorspronkelijke rechtstreekse aandeelhouder, de persoonlijke houdstervennootschap, de deelnemingsvrijstelling geniet. Derhalve gaan wij niet in op de gevolgen voor de vennootschapsbelasting.

24. Art. 4.12 sub b Wet IB 2001.

deelnemingsvrijstelling. Indien de persoonlijke houder de aandelen verkoopt voor de waarde in het economisch verkeer aan een stichting, die kwalificeert als een ANBI of overig doelvermogen, dan heeft dit voor de dga ook geen gevolgen voor de inkomstenbelasting. Deze variant geeft de mogelijkheid om zonder heffing van inkomstenbelasting in box 2 (winstgerechtigde) aandelen in een stichting onder te brengen.

Dit is anders indien de aandelen worden verkocht voor een prijs beneden de waarde in het economische verkeer. Dan kan er immers sprake zijn van een verkapte dividenduitkering van de holding aan de aandeelhouder gevolgd door een schenking van de aandeelhouder aan de stichting.

Een verkoop ligt bij volledige steward-ownership (waar dus ook de eigendomsrechten worden overgedragen) naar onze mening niet direct voor de hand. Vanuit het doel van steward-ownership wordt dan immers vooralsnog weinig bereikt, anders dan dat toekomstige waardeinstijgingen in de stichting komen. Winsten die reeds besloten liggen in de huidige waarde, worden gerealiseerd door de verkopende aandeelhouder (de dga of holding BV) via de vordering die hij heeft op de stichting. Eventueel zou de rente op de schuld kunnen worden geschonken, maar dat leidt ook tot een (verkapte) uitdeling en schenking.

4.4.2.1. Rentebaten en rentelasten

Bij een verkoop vanuit de holding BV waarbij de koopsom door de stichting wordt schuldig gebleven, zal de holding BV een vordering krijgen op de stichting waarover rente in aanmerking moet worden genomen. Deze rente is belast met vennootschapsbelasting bij de holding BV. In geval van een verkoop vanuit privé, zal de dga een vordering krijgen die onderdeel is van zijn box 3 vermogen waarbij het fictieve dan wel werkelijke rendement in box 3 met inkomstenbelasting wordt belast.²⁵ De stichting heeft een schuld in verband met de aankoop van de aandelen. Rente op deze schuld is in beginsel aftrekbaar, maar omdat de stichting in het algemeen niet vennootschapsbelastingplichtig zal zijn, zal deze rentelast niet in mindering komen op de belastbare winst. Ook kan er geen fiscale eenheid vennootschapsbelasting worden gevormd tussen de stichting en de BV die is overgenomen, waardoor het niet mogelijk is de rente te verrekenen met de winst van de overgenomen BV.²⁶ Een oplossing daarvoor is de aandelen in de holding BV of werkmaatschap-

pij niet te verkopen aan de stichting zelf, maar aan een overname BV waarvan de stichting alle aandelen houdt. De overname BV en de werkmaatschappij kunnen in beginsel²⁷ een fiscale eenheid vormen, waardoor de rentelasten met de ondernemingswinsten kunnen worden verrekend.²⁸

4.4.3. Dga schenkt aandelen

Indien de dga aandelen holding BV schenkt aan een stichting is sprake van een directe vervreemding waarbij de verkoopwinst wordt aangemerkt als inkomen uit aanmerkelijk belang dat is belast met 31% inkomstenbelasting in box 2.²⁹ Omdat bij de schenking een tegenprestatie ontbreekt, wordt als tegenprestatie aangemerkt de waarde in het economisch verkeer van de aandelen op het moment van de schenking.³⁰ De fiscale status van de stichting is niet relevant. De vervreemdingswinst is belast bij de dga.

Omdat sprake is van een gift zou de schenking van de aandelen ook aangemerkt kunnen worden als een fiscale gift. Giften zijn fiscaal aftrekbaar indien:

- de ontvangende stichting een ANBI is;
- de waarde van de aandelen onderbouwd is door een onafhankelijk taxatierapport.³¹

De fiscaal aftrekbare gift kan worden verrekend met de belaste vervreemdingswinst die gerealiseerd is bij de schenking van de aandelen. Een praktisch probleem is echter dat de reguliere giftenaftrek beperkt is³² tot maximaal 10% van het verzamelinkomen. Meer ruimte biedt de aftrek van periodieke giften.³³ Periodieke giften zijn aftrekbaar tot maximaal € 1,5 miljoen per jaar. Een periodieke gift moet aan enige voorwaarden voldoen. De belangrijkste is dat deze gedurende ten minste vijf jaar wordt gedaan, en vast en gelijkmatig³⁴ moet zijn. Dit zal dus betekenen dat een vast aantal aandelen geschonken moet worden gedurende vijf jaar. Op deze wijze kan jaarlijks 20% van de aandelen worden geschonken, zodat het volledige pakket na verloop van vijf jaar in handen is van de stichting.

4.4.4. Holding schenkt aandelen

Indien de holding BV de aandelen schenkt aan een stichting is in de regel sprake van een verkapte dividenduitkering aan haar aandeelhouder (net als een verkoop tegen een te lage prijs). Deze is belast met inkomstenbe-

25. In beginsel wordt in box 3 een forfaitair rendement over de vordering in aanmerking genomen, maar de belastingplichtige heeft de mogelijkheid aan te tonen dat het werkelijke rendement in box 3 lager is. Het gaat dan wel om het werkelijke rendement over het hele vermogen in box 3 en niet alleen om de rente op de vordering.

26. In de literatuur zijn voorstellen gedaan om de fiscale eenheid ook uit te breiden naar stichtingen. Zie bijvoorbeeld N. Özbas & S.A. Stevens, 'Een pleidooi voor een fiscale eenheid VPB voor stichtingen', *WFR* 2023/1248.

27. Mits de moedermaatschappij aan alle voorwaarden voldoet, waaronder dus dat zij 95% van het juridisch en economisch eigendom van de aandelen in het nominaal gestorte kapitaal houdt die recht geven op 95% van de winst, 95% van het vermogen en 95% van de zeggenschap (statutaire stemrechten).

28. Uiteraard dient hier rekening te worden gehouden met de renteaftrekbeperkingen zoals opgenomen in de Wet Vpb 1969. De beschrijving van deze renteaftrekbeperkingen gaat echter de scope van dit artikel te buiten.

29. Art. 4.12 sub b Wet IB 2001.

30. Art. 4.22 Wet IB 2001.

31. Zie art. 6.39 lid 2 Wet IB 2001.

32. Art. 6.39 lid 1 Wet IB 2001.

33. Art. 6.38 Wet IB 2001.

34. Art. 6.34 Wet IB 2001.

lasting tegen een tarief van 31%. Dit zou slechts anders kunnen zijn als de persoonlijke houdster de schenking doet uit bedrijfsmotieven, waardoor de schenking niet aan de aandeelhouder kan worden toegerekend. Dat ligt bij familiebedrijven echter niet voor de hand. In de regel zal sprake zijn van een schenking uit persoonlijke motieven van de aandeelhouder.

Als de stichting de ANBI-status heeft, zijn er mogelijkheden om de box 2 heffing voor een klein of groter deel te verminderen. Hieronder gaan we hier verder op in.

4.4.4.1. *Schenking vanuit holding ineens aan ANBI*

In de wet is geregeld dat als de waarde van de schenking door een vennootschap aan een ANBI maximaal € 100.000 bedraagt en hooguit 50% van de fiscale winst, de schenking niet wordt gezien als een uitdeling in de inkomstenbelasting.³⁵ Bovendien is de gift aftrekbaar voor de vennootschapsbelasting op basis van artikel 16 Wet Vpb 1969.

Alleen in het jaar 2024 werd een verkapte dividenduitkering als gevolg van een schenking door een vennootschap aan een ANBI niet belast. Deze faciliteit is helaas weer snel afgeschaft, omdat de wetgever vond dat deze te complex was en kon leiden tot misbruik.³⁶ Wij menen echter dat deze regeling relatief eenvoudig was in de uitvoering. Bovendien is niet onderzocht of het vermeende misbruik niet eenvoudig had kunnen worden opgelost door de regels aan te passen. Voor nu gaan we hier echter niet verder op in.

Bij een schenking ineens zou de aandeelhouder gebruik kunnen maken van de reguliere giftenaftrek, mits de ontvangende stichting de ANBI-status heeft.³⁷ De persoonlijke houdstervenootschap zou hiertoe de aandelen tegen de werkelijke waarde kunnen verkopen waarbij de koopsom wordt schuldiggebleven. Deze schuld zou vervolgens uitgekeerd kunnen worden aan de aandeelhouder en ineens worden kwijtescholden. De idee is dan dat de kwijtescholding van de schuld een aftrekbare gift is voor de inkomstenbelasting die verrekend kan worden met de verkapte dividenduitkering. Probleem bij deze route is echter dat de giftenaftrek voor eenmalige giften beperkt is tot maximaal 10% van het inkomen (met een drempel van 1%). In de praktijk biedt dit regelmatig te weinig ruimte om aandelen zonder heffing van inkomstenbelasting in te brengen in een ANBI.

4.4.4.2. *Schenking vanuit de holding met behulp van de periodieke giftenaftrek*

Een alternatief is gebruik te maken van de periodieke giftenaftrek. Als de holding aandelen in de werkmaatschappij wil overdragen, werkt dit als volgt:³⁸

1. De persoonlijke houdster verkoopt haar aandelen tegen schuldigerkenning aan de stichting.
2. De dga gaat een periodieke giftenovereenkomst aan met de beoogde ANBI voor ten minste vijf jaar.³⁹
3. De persoonlijke houdster keert jaarlijks 1/5 deel van de vordering uit als dividend aan de dga.
4. De dga scheldt 1/5 van de vordering in datzelfde jaar kwijt (gedurende de vijf jaren).⁴⁰

De periodieke gift is aftrekbaar tot een maximum van € 1,5 miljoen per jaar. De gift kan verrekend worden met het inkomen in box 1, box 3 en box 2 (in deze volgorde). De dividenduitkering kan worden verrekend met de jaarlijkse aftrekbare gift. Er moet wel rekening worden gehouden met een liquiditeitsnadeel. De vennootschap moet immers 15% dividendbelasting inhouden op de dividenduitkering (stap 3). Het is in beginsel mogelijk om het liquiditeitsnadeel te beperken door een voorlopige teruggaaf inkomstenbelasting te vragen. De periodieke gift eindigt bij overlijden van de schenker. Om te voorkomen dat de stichting een restschuld houdt, kan in het testament een legaat worden opgenomen voor de stichting ter grootte van de restschuld. Als de holding deze restschuld uitkeert leidt dat echter wel tot heffing in box 2. Het legaat aan een ANBI-stichting zal niet belast zijn met erfbelasting. Dat is anders als de stichting geen ANBI-status heeft. In dat geval is de stichting over de waarde in het economisch verkeer van het legaat 30 tot 40% erfbelasting verschuldigd.⁴¹

De vraag komt op of deze regeling voor steward-ownership voldoende soelaas biedt. Wie een bedrijf van bijvoorbeeld € 30 miljoen wil schenken, zal dit (vanwege het plafond van € 1,5 miljoen euro per jaar), in 20 jaar moeten doen. Het plafond beperkt de mogelijkheden om zonder belastingheffing tot een steward-ownership te komen dus flink.

4.4.5. *Overdracht door ‘cumpref’ structuur*

Een andere mogelijkheid om de toekomstige waardestijging van de onderneming aan de stichting te laten toekomen, is door de bestaande gewone aandelen om te zetten in (cumulatief) preferente aandelen. Vervolgens worden er nieuwe gewone aandelen uitgegeven door de BV aan de stichting.

35. Zie Besluit van 31 oktober 2016, nr. BLKB 2016/152, onderdeel 2.

36. Edwin Heithuis, 'De nieuwe giftenaftrek: Schenk u rijk!', TaxLive 18 oktober 2023 (te raadplegen via taxlive.nl/nl/documenten/opinie/columns/de-nieuwe-giftenaftrek-schenk-u-rijk).

37. Art. 6.35 Wet IB 2001 jo. art. 6.39 Wet IB 2001. Bovendien is een taxatierapport verplicht (zoals hiervoor vermeld).

38. Zie onder meer ook Van Gelderen, 'Steward-ownership en de rentmeestervenootschap', *Vp-bulletin* 2025/12.

39. Volgens de regels van art. 6.34 en 6.38 Wet IB 2001.

40. Ook hier is een taxatierapport weer verplicht (zie art. 6.39 lid 2 en 3 Wet IB 2001).

41. Ook als de restvordering niet wordt gelegateerd aan de (ANBI) stichting, maar de BV die de vordering op de (ANBI) stichting houdt vererft aan de erfgenamen, zal er door het overlijden sprake zijn van een fictieve vervreemding van de aandelen in de BV waarbij de omvang van de restvordering onderdeel is van de waarde van de aandelen die wordt belast met box 2 inkomstenbelasting. Ook zijn de erfgenamen erfbelasting verschuldigd over de waarde van de aandelen van de BV. Omdat de onderneming al is overgedragen aan de stichting, zullen de DSR en BOR niet meer van toepassing zijn.

Deze methode kan interessant zijn, omdat de stichting niet de volledige waarde van de aandelen als koopsom hoeft te voldoen of een schuld krijgt. Ook voorkomt deze methode een mismatch ten aanzien van de rente, waarbij bij een schuldig gebleven koopsom de rente op niveau van de holding BV is belast met vennootschapsbelasting, terwijl de rente bij de stichting niet aftrekbaar is omdat deze niet vennootschapsbelastingplichtig is.⁴²

De vraag is of de omzetting van de gewone aandelen van de holding BV dan wel de werkmaatschappij in (cumulatief) preferente aandelen en de uitgifte van gewone aandelen aan de stichting kan worden aangemerkt als een (indirecte) vervreemding van de aandelen die belast is met 31% inkomstenbelasting.

Van een vervreemding zal in de regel géén sprake zijn als bij de omzetting van de gewone aandelen naar cumulatief preferente aandelen geen (indirecte) financiële rechten verschuiven van de dga naar de stichting.⁴³ Bij de omzetting naar de cumulatief preferente aandelen zullen de financiële rechten van de dga – al dan niet via de holding BV – behouden moeten blijven.

4.4.5.1. Goedkeuring staatssecretaris directe omzetting preferente aandelen holding BV

In het AB-besluit 2024 heeft de staatssecretaris in een goedkeuring aangegeven wanneer de directe omzetting van gewone aandelen door de dga in preferente aandelen niet leidt tot een vervreemding. Onderstaand hebben wij de voorwaarden opgenomen en toegelicht hoe deze uitwerken bij de uitgifte van gewone aandelen aan de stichting:

- a. De gewone aandelen worden omgezet naar cumulatief preferente aandelen door middel van een statutenwijziging.
- b. De aan de om te zetten gewone aandelen verbonden zichtbare winstreserves en agioreserves alsmede de stille reserves en goodwill (onzichtbare reserves), worden volledig toegerekend aan de preferente aandelen. Hier dienen in de jaarrekening en statuten zo veel mogelijk aparte reserves voor te worden gecreëerd.
- c. De preferente aandelen geven recht op een primair dividend als zakelijke vergoeding voor het ter beschikking stellen van het vermogen aan de vennootschap. Dit primaire dividend dient te worden berekend over het nominale kapitaal van de preferente aandelen en de zichtbare en onzichtbare reserves op het moment van omzetting (met andere woorden over de waarde in het economisch

verkeer van de omgezette gewone aandelen). Dit primaire dividend is cumulatief, wat betekent dat als er in een jaar niet voldoende winst is om dit primaire dividend uit te keren, dit in de jaren daarna alsnog dient te worden uitgekeerd. De resterende winst na het toekennen van het primaire dividend komt toe aan de gewone aandelen.

- d. Als het primaire dividend niet wordt uitgekeerd maar wordt bijgeschreven, dient het percentage van primaire dividend (cumpref percentage) ook te worden toegekend aan deze bijschrijving.
- e. Bij een verliesjaar waarbij het verlies wordt afgeboekt op de aan de preferente aandelen verbonden winstreserves dient in de opvolgende winstjaren het afgeboekte verlies weer te worden bijgeschreven op de winstreserve.
- f. De winstreserves toegerekend aan de preferente aandelen worden bij liquidatie aan de preferente aandelen uitgekeerd (waaronder dus de zichtbare en onzichtbare winstreserves zoals bij omzetting aan de preferente aandelen toegekend).
- g. De vennootschap waarvan de gewone aandelen worden omgezet, drijft een actieve onderneming.⁴⁴

De vergoeding moet zakelijk zijn. Daarbij zijn drie aspecten relevant:

1. Het rentepercentage dat over de cumulatief preferente aandelen wordt berekend.
2. De waardering van de gewone aandelen die worden omgezet in cumulatief preferente aandelen (de waardering van de onderneming).
3. De tegenprestatie van de verkrijger van de gewone aandelen.

Alle drie de componenten moeten zakelijk zijn.

De staatssecretaris geeft in zijn besluit ook aan dat als het rendement van de partij waaraan de gewone aandelen worden uitgereikt of overgedragen (achteraf) aanmerkelijk hoger is dan in zakelijke verhoudingen mogelijk zou zijn, dit een aanwijzing is dat de zakelijke vergoeding (het rentepercentage) op de preferente aandelen te laag is vastgesteld. Bovenstaande drie punten zijn dan ook communicerende vaten en worden in de praktijk veelal afgestemd met de belastingdienst om discussies achteraf te voorkomen. Als de vergoeding immers niet zakelijk is, kan dit een belaste vervreemding en een belaste schenking (als de stichting geen ANBI is) tot gevolg hebben.

42. Bij overlijden van de dga zullen de cumprefs – die direct onderdeel zijn van de nalatenschap dan wel in bezit zijn van de holding BV – in beginsel belast zijn met inkomstenbelasting en erfbelasting als deze vererven aan anderen dan de stichting. Als de verkrijgers van de cumprefs niet minimaal 5% van het geplaatst kapitaal van de gewone aandelen houden die zijn uitgereikt op het moment van omzetting naar de cumulatief preferente aandelen, is er namelijk geen recht op toepassing van de DSR of BOR. Een oplossing zou kunnen zijn om de erfgenamen – naast de stichting – toch ook minimaal 5% van het geplaatste kapitaal van de gewone aandelen te laten verkrijgen.

43. Zie ook Besluit Staatssecretaris van Financiën van 14 maart 2024, nr. 2023-16550, onderdeel 4.3 in het kader van de omzetting van gewone aandelen naar cumulatief preferente aandelen.

44. Deze eis wordt in de literatuur sterk in twijfel getrokken nu, als aan de overige voorwaarden wordt voldaan, de economische gerechtigdheid van de aandeelhouder behouden blijft en er geen sprake kan zijn van een vervreemding. Zie ook Heithuis, Taxlive 30 maart 2018 en V-N 2018/22.2 commentaar Besluit Staatssecretaris van Financiën van 9 maart 2018, nr. 2018-27139 en S.A. Stevens & R. van der Beek-Lugten, 'De fiscale gevolgen van de omzetting van aandelen', *TvOB* 2019, afl. 6, p. 166-177.

4.4.5.2. Omzetting preferente aandelen werkmaatschappij

De in bovenstaande alinea opgenomen voorwaarden van de staatssecretaris ten aanzien van de omzetting naar cumulatief preferente aandelen gelden specifiek voor de omzetting van de aandelen die direct worden gehouden door de dga.

Voor de omzetting van gewone aandelen naar cumulatief preferente aandelen op niveau van de werkmaatschappij is de vraag of er sprake is van een vervreemding in beginsel niet relevant, omdat het vervreemdingsvoordeel in principe zal zijn vrijgesteld op grond van de deelnemingsvrijstelling op niveau van de holding BV. Wel kan er sprake zijn van een verkapte dividenduitkering door de holding BV aan de dga als er financiële rechten verschuiven van de holding BV naar de stichting. Voor een verschuiving van financiële rechten mag er geen sprake zijn van een verschuiving van de economische belangen bij de winstreserves. Hier zal geen sprake van zijn als de vergoeding zoals opgenomen onder voorwaarde c in het besluit zakelijk is. De eis dat de vennootschap geen onderneming mag drijven is naar onze mening in deze context helemaal niet relevant, omdat uitsluitend van belang is of de holding zakelijk handelt.

4.5. Fiscale gevolgen schenkbelasting overdracht eigendomsrechten

De gevolgen voor de schenkbelasting van de verschillende opties zijn als volgt.

4.5.1. De dga of holding BV verkoopt aandelen aan stichting

Als de dga of de holding BV de aandelen verkoopt tegen een zakelijke prijs, zijn er geen gevolgen voor de schenkbelasting.

4.5.2. De dga of holding schenkt aandelen

Als de holding de aandelen schenkt, zal dat zoals hierboven vermeld bijna altijd vanuit persoonlijke motieven van de dga plaatsvinden. De gevolgen voor de schenkbelasting van een schenking door de dga dan wel de holding zijn ons inziens dan ook gelijklopend. Indien de schenking door de dga dan wel holding plaatsvindt aan een overig doelvermogen, is schenkbelasting door de stichting verschuldigd. Dit is zeer nadelig en kan het opzetten van de structuur belemmeren. Op dit moment is de ANBI daarom fiscaal gezien in beginsel de enige oplossing.⁴⁵

Of de aandelen of de verkoopvordering worden geschonken, maakt voor de schenkbelasting niet uit. Ook maakt niet uit of periodiek of ineens wordt geschonken.

4.5.3. Cumulatief preferente aandelen

In paragraaf 3.3 is beschreven onder welke voorwaarden de omzetting van de gewone aandelen in de holding BV dan wel werkmaatschappij in cumulatief preferente aandelen en de uitgifte van gewone aandelen aan de stichting niet zal leiden tot een belaste vervreemding voor de inkomstenbelasting. Indien aan deze voorwaarden zal worden voldaan, zal er ook geen sprake zijn van een schenking aan de stichting en heeft deze conversie en uitgifte geen potentiële gevolgen voor de schenkbelasting (ook niet als de uitgifte van de gewone aandelen plaatsvindt aan een stichting zonder ANBI-status).

5. ANBI-status

Als de aandelen worden overgedragen tegen de werkelijke waarde is de heffing van schenkbelasting niet aan de orde, maar verkrijgt de stichting een schuld. Deze zal moeten worden afgelost. Er wordt dan nog geen waarde ingebracht in de stichting. Indien echter wel waarde wordt ingebracht zal de heffing van schenkbelasting aan de orde zijn.⁴⁶ Dit kan slechts worden vermeden indien de stichting een ANBI⁴⁷ is. Dan kan ook heffing van inkomstenbelasting per saldo, tot op zekere hoogte, achterwege blijven via de giftenaftrek. In deze paragraaf gaan wij in op de belangrijkste voorwaarden waaraan een stichting moet voldoen om te kwalificeren als een ANBI.

5.1. ANBI-voorwaarden

Een ANBI moet aan verschillende voorwaarden voldoen. In het kader van dit artikel zijn met name de algemeen nut eis, de anti-oppoteis en het beschikkingsmacht criterium van belang. In dit artikel gaan we vooral in op de eerste twee eisen.⁴⁸

5.1.1. De algemeen nut toets

De algemeen nut eis bestaat uit een zogenoemde tweestapstoets die het volgende inhoudt:

1. De werkzaamheden van de instelling moeten primair en rechtstreeks zijn gericht op het dienen van enig algemeen belang (kwalitatieve toets), en niet op het particulier belang.
2. Daarnaast moet het beoogde doel ook feitelijk voor 90% of meer ten bate van het algemeen nut strekken (kwantitatieve toets). Dit laatste wordt veelal gemeten aan de hand van de werkzaamheden en/of bestedingen.

In artikel 5b, derde lid AWR is een opsomming opgenomen van activiteiten die tot het algemeen belang worden gerekend. Daarin zijn onder andere vermeld: welzijn, gezondheid, cultuur en ontwikkelingssamenwerking.

45. Of eventueel de SBBI. Dat zou wel kunnen, maar zal lang niet altijd passend zijn. Voor nu gaan we daar niet op in.

46. Ook in het voorstel voor de invoering van de rentmeester-vennootschap zijn geen fiscale faciliteiten opgenomen.

47. Zoals eerder aangegeven gaan we hier niet verder in op het APV-regime, en derhalve ook niet op de gevolgen daarvan voor de schenkbelasting.

48. Uiteraard moet ook aan het beschikkingsmacht criterium zijn voldaan, maar hieraan is in beginsel voldaan indien geen natuurlijk of rechtspersoon de beschikking heeft over het vermogen van de stichting. Zoals hiervoor al kort genoemd, ligt het in een steward-owned structuur niet voor de hand dat een natuurlijk of rechtspersoon de beschikking heeft over het vermogen van de stichting. Dit dient wel zorgvuldig te worden ingericht.

Volgens vaste jurisprudentie mag een ANBI niet gericht zijn op het dienen van de belangen van een besloten groep. Een ANBI kan eigen projecten hebben, maar zij kan er ook voor kiezen om projecten van andere instellingen te steunen passend binnen een (concrete) doelstelling, of om andere ANBI's te steunen. In dat laatste geval is zij een steunstichting van een ANBI.

Stel dat het doel van een stichting is gericht op ontwikkelingswerk en welzijn. Zij verkrijgt in het kader van steward-ownership de aandelen van een bedrijf. De dividenden kunnen worden gebruikt om zelf ontwikkelingshulpprojecten in het buitenland of welzijnsprojecten op te starten. Ook zou zij welzijnsprojecten van niet-ANBI's kunnen gaan steunen, passend bij haar eigen doelstelling. Voorts zou het dividend gebruikt kunnen worden om ANBI's te steunen. Het gaat er dus om dat de gelden aangewend worden voor een algemeen belang in de zin van de wet. Indien blijkt dat de gelden worden aangewend voor een particulier belang van een besloten doelgroep⁴⁹ (bijvoorbeeld de belangen van de voormalig aandeelhouder), dan zal de instelling de ANBI-status niet kunnen krijgen.

De vraag komt op of de stichting zich ook mag richten op de belangen van het bedrijf, waarvan de aandelen worden gehouden. Dit zal in beginsel niet mogelijk zijn als de stichting de ANBI-status wil verkrijgen en behouden. Hier gaan we in paragraaf 5.2 verder op in.

5.1.2 Vermogenstoets

Daarnaast geldt ook de anti-oppoteis van artikel 1b Uitv. Reg. AWR. Deze wordt in de toelichtingen ook wel aangeduid als het bestedingscriterium, maar geleet op de tekst en strekking van deze bepaling, is de term 'vermogenstoets' meer op zijn plaats. In artikel 1b Uitv. Reg. AWR is immers bepaald dat het vermogen van een ANBI niet meer mag zijn dan redelijkerwijs noodzakelijk voor de continuïteit van de voorziene werkzaamheden ten behoeve van de doelstelling van de instelling. Daaronder worden begrepen:⁵⁰

- a. Bestanddelen die krachtens uiterste wilsbeschikking of schenking door de ANBI zijn verkregen en die op grond van aan die uiterste wilsbeschikking of schenking verbonden voorwaarden, al dan niet in reële termen, in stand gehouden moeten worden.
- b. Vermogensbestanddelen voor zover de instandhouding daarvan voortvloeit uit de doelstelling van de instelling.
- c. Activa en voor de voorziene aanschaf van activa aangehouden vermogensbestanddelen, voor zover een instelling die activa redelijkerwijs nodig heeft ten behoeve van de doelstelling van de instelling.

Op basis van hetgeen wij beschreven in paragraaf 5.1.1 dient een ANBI die een aandelenpakket heeft, de vruchten in beginsel aan te wenden voor het algemeen nut. Om ook zeker te zijn dat aan de voorwaarden van de vermogenstoets wordt voldaan, zijn de volgende stappen gebruikelijk:

1. Een ANBI ontvangt aandelen van een donateur.
2. De donateur (of erfflater) geeft de opdracht om het aandelenpakket (het stamvermogen) als zodanig in stand te houden met als doel de vruchten aan te wenden ten algemene nutte.⁵¹

In het Besluit van 1 juli 2025⁵² zijn hier nadere eisen aan gesteld. Aangegeven is dat – indien een geldbedrag wordt geschonken – rendementen moeten worden besteed (behoudens een inflatiecorrectie). In geval van een schenking van aandelen geldt dat deze aandelen als vermogen in stand moeten worden gehouden en dat de vruchten (dividenden) besteed moeten worden. De ANBI moet deze middelen (de vruchten) op haar beurt ook weer besteden aan eigen activiteiten, schenkingen aan projecten van anderen, of ten behoeve van andere ANBI's. Al deze bestedingen moeten passen binnen haar doelstellingen en beleid.⁵³ Op deze manier is gewaarborgd dat een ANBI niet nodeloos vermogen opbouwt. Haar enige vermogen wordt vertegenwoordigd in de aandelen; de vruchten moeten jaarlijks worden besteed.

Het is onze ervaring dat de belastingdienst ook eist dat de BV waarvan de ANBI de aandelen houdt de overtolle reserves uitkeert aan de ANBI. Het vermogen mag dus ook niet op het niveau van het bedrijf worden opgepot. Er worden eisen gesteld aan de dividendpolitiek, die ertoe moet leiden dat de BV voldoende uitkeert.⁵⁴

De vraag komt op hoe de opdracht om stamvermogen aan te houden in de praktijk vormgegeven moet worden. In de vorige onderdelen beschreven wij twee uitgangssituaties:

1. Een dga schenkt zijn aandelen aan de ANBI. Hij kan de afspraken over de aanwending van het vermogen vastleggen in de akte van schenking. In de schenkakte moet worden bepaald dat de ANBI het aandelenbezit als zodanig in stand moet houden en alleen de vruchten mag besteden. Een waardestijging van de aandelen hoeft dan niet besteed te worden.
2. De holding BV verkoopt de aandelen en de dga maakt gebruik van de periodieke giftenaftrek via een uitkering van de vordering (zie par. 3.2.2). De dga schenkt vervolgens geen aandelen, maar scheldt de vordering kwijt. Het object van schenking is nu een absoluut bedrag dat in stand moet worden gehouden en niet de aandelen als zodanig. Als de

49. Zie voor een toelichting op de besloten groep: Hof 's-Hertogenbosch, MKII, 9 juni 2011, nr. 10/00636, r.o. 4.8.1 jo. 4.15 in cassatie onbestreden, zie HR 22 juni 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW90955, r.o. 2.4, V-N 2012/31.15 (*Wijkcentrum*-arrest). Zie voor een uitgebreid overzicht van jurisprudentie over voorbeelden van particulier belang en de grens tussen particulier en algemeen belang, Hemels, NDFR, commentaar 7.4. en 7.5 bij art. 5b AWR.

50. Art. 1b lid 2 Uitv. Reg. AWR.

51. Door dit expliciet op te nemen wordt voldaan aan de vermogenstoets in de zin van art. 1b lid 2 onderdeel a Uitv. Reg. AWR.

52. Besluit van 26 juni 2025, nr. 2025-14204, *Stcrt.* 2025, 20216.

53. Zie kabinetsreactie ANBI- en SBBI-regelingen, 1 juli 2025.

54. Er speelt bijvoorbeeld een rol, volgens de staatssecretaris, of de ANBI invloed kan uitoefenen op de baten, brief 1 juli 2025, 2025-0000103100.

waarde van het aandelenpakket gaat stijgen (boven het bedrag van de oorspronkelijke kwijtgescholden vordering), zal die waardestijging volgens het genoemde besluit besteed moeten worden. Naar onze mening is deze uitleg te strikt, maar in de praktijk kan dit standpunt van de staatssecretaris aanleiding zijn om voor een andere oplossing te kiezen (schenking via privé).

5.2. Bedrijfsbelangen

We noemden in de inleiding reeds dat een van de kenmerken van steward-ownership is dat ook de winsten kunnen worden ingezet voor de continuïteit van het bedrijf, voor de instandhouding van de bedrijfstak en behoud van werkgelegenheid. Op zichzelf zijn dit geen doelen die passen binnen artikel 5b, derde lid AWR (ook niet onder de oude jurisprudentie). In deze paragraaf gaan we in op de vraag of een stichting die zich richt op de bedrijfsbelangen desondanks een ANBI zou kunnen zijn.

5.2.1. Algemeen nut toets

Stel een stichting richt zich middels het bezit van de aandelen op de instandhouding van een bedrijfstak, die past binnen een van de algemeen nuttige doelen. Aan de twee basisvoorwaarden van het dienen van het algemeen nut wordt dan voldaan:

- De werkzaamheden van de stichting zijn gericht op een wettelijke categorie.
- Er spelen geen particuliere belangen van een besloten groep, zoals bijvoorbeeld aandeelhouders.⁵⁵

Te denken valt aan een stichting die de aandelen van een BV houdt die als doel heeft het uitgeven van bladmuziek om hiermee muziekbeoefening te bevorderen.⁵⁶ Of aan een stichting die de aandelen van een BV houdt die zich richt op de zorg. Vooralsnog is het onzeker of een stichting die fungeert als houdster BV een ANBI kan zijn. De belastingdienst is immers van mening dat een houdsterstichting niet het algemeen belang behartigt. Dit blijkt uit het standpunt van de belastingdienst dat een topstichting die een aantal zorg BV's hield niet het algemeen nut zou dienen.⁵⁷

Uit de wetsgeschiedenis over APV's zou echter afgeleid kunnen worden dat steward-ownership juist wel als algemeen nuttig doel kan gelden. Daarin is opgemerkt dat het in stand houden van een bepaalde bedrijfstak niet gezien wordt als een meer dan bijkomstig particulier belang dienen.⁵⁸ En de tegenhanger van particulier belang is nu juist algemeen belang.

Daarbij komt nog dat steward-ownership ook in de ANBI-brief als maatschappelijk gewenst wordt gezien, mits de stichting het maatschappelijke belang boven het familiebelang stelt. Nu deze passage vermeld is in de genoemde kabinetsreactie, duidt dit mogelijk op een ruimere benadering voor topstichtingen die een bepaalde bedrijfstak in stand willen houden.

Al met al lijkt het alleen al vanwege de schenkbelasting lastig om een steward-ownership structuur op te zetten die als doel heeft de lange termijn bedrijfsbelangen te dienen. De aandelen zullen dan verkocht moeten worden tegen de werkelijke waarde of worden ingebracht via een cumulatief preferente aandelenstructuur.

Een denkbare oplossing zou de invoering van de rentmeesterverenootschap⁵⁹ kunnen zijn, aangevuld met specifieke fiscale faciliteiten. Indien de aandelen in een vennootschap worden geschonken, zou de vennootschap kunnen worden omgezet in een dergelijke rechtsvorm. Deze vennootschap zou dan zijn winst altijd moeten aanwenden voor de continuïteit van de onderneming (en niet voor aandeelhouder) en de zeggenschap over die aandelen zou in handen moeten zijn van stewards of rentmeesters. De stichting die de aandelen zou verkrijgen zou ook aan eisen moeten voldoen, die vergelijkbaar zijn met de ANBI-eisen, maar dan met een specifiek doel: het waarborgen van de continuïteit van de onderliggende onderneming. Uiteraard moet dit nog nader ingevuld worden. Onder die voorwaarden zou een vrijstelling schenkbelasting verkregen kunnen worden, en eventueel ook een nog vorm te geven tegemoetkoming in de inkomstenbelasting (zie par. 6).

5.2.2. Vermogenstoets

Indien duidelijk is dat een stichting de aandelen houdt vanuit een algemeen nuttig doel, dan past het bezit van de aandelen naar onze mening ook binnen de anti-oppoteis, op basis van artikel 1b, tweede lid, sub b en/of c Uitv. Reg. AWR 1994.⁶⁰

6 Wenselijk recht: tegemoetkoming inkomstenbelasting voor giften uit vennootschap

De faciliteit van het onbeperkt schenken ineens vanuit de BV aan een ANBI – zonder dat er een belaste uitdeling in aanmerking wordt genomen – is per 1 januari 2025 afgeschaft. Als de schenking meer bedraagt dan € 100.000 dan wel 50% van de fiscale winst, wordt het meerdere als een uitdeling gezien in de inkomstenbelasting.

55. Voor Rechtbank Noord-Holland 16 januari 2014, r.o. 4.2 waren de privébelangen (van ondernemingseigenaren) juist een knelpunt. Daarom achtte de rechtbank steun voor sociale ondernemingen niet algemeen nuttig. Bij zorgvuldig ingerichte steward-ownership spelen privébelangen echter geen rol, zeker niet voor zover aandelen in een stichting zijn ingebracht, met de juiste governance.

56. In de zin van HR 18 december 1995, *BNB* 1986/103.

57. Besluit van 15 maart 2024, *Stcrt.* 2024, 8860, onderdeel 3, onder a onder verwijzing naar Hof Den Haag 20 januari 2021, *ECLI:NL:GHDA:2021:270*. In die uitspraak toetst het hof echter (ten onrechte) de aard van de werkzaamheden van de stichting en niet het doel van die werkzaamheden. Wij menen derhalve dat de uitspraak en ook het besluit op dit punt aanvechtbaar zijn.

58. *Kamerstukken I* 2009/10, 31930, D, p. 20.

59. Zie voorstel voor de uitwerking van de rentmeesterverenootschap van We Are Stewards, rentmeesterverenootschap.nl/Uitgangspunten%20RV.pdf.

60. Zie de opsomming in par. 5.1.2 hiervoor.

Een van de kritiekpunten op deze regeling was dat de aanmerkelijkbelangclaim van de dga door het schenken van de aandelen in de werkmaatschappij (in plaats van de holding BV) volledig verloren kon gaan. Dit kritiekpunt zou kunnen worden opgelost door op het moment van een schenking – en de belaste uitdeling die daar onder de huidige wetgeving in aanmerking wordt genomen – de inkomstenbelastingaanslag te conserveren analoog aan de bestaande regeling van de conserverende aanslag.⁶¹ Bij de toekomstige dividenduitkeringen door de BV waarvan de aandelen zijn geschonken aan de (ANBI) stichting of een gerealiseerde vervreemdingswinst door de stichting wordt het uitstel ingetrokken. Als de conserverende aanslag inkomstenbelasting echter wordt opgelegd aan de dga die (indirect) de schenking doet, zal bij het intrekken van het uitstel de dga de inkomstenbelasting verschuldigd worden terwijl hij echter geen dividend of verkoopwinst ontvangt. We zouden daarom willen voorstellen de conserverende aanslag – in tegenstelling tot de huidige systematiek bij conserverende aanslagen – op te leggen aan de stichting en niet aan de dga. Op het moment dat door een dividenduitkering of verkoopwinst het uitstel (deels) wordt ingetrokken, moet de stichting die ook de middelen heeft deze aanslag inkomstenbelasting alsnog voldoen.

7 Conclusie

Op grond van voorgaande analyseren wij dat het niet eenvoudig is om zonder belastingheffing een steward-ownership structuur tot stand te brengen. Zeker niet indien het de bedoeling is direct waarde in te brengen in een stichting en niet de aandelen tegen de werkelijke waarde te verkopen. Overdracht van waarde is al-

leen mogelijk indien de stichting de ANBI-status heeft, maar dan kan de heffing van inkomstenbelasting nog steeds een knelpunt zijn omdat de giftenaftrek afgetopt is.

Bij de inbreng van de aandelen in een ANBI kunnen met name de toepassing van de algemeen nut toets en de anti-oppoteis een knelpunt zijn. De eerste eis kan vooral problematisch zijn ingeval de stichting als doel heeft de continuïteit van het bedrijf te waarborgen, al zien wij nog wel enige mogelijkheden op basis van bestaande wetgeving. Voor wat betreft de anti-oppoteis kan de schenker weliswaar opleggen dat het vermogen in stand moet worden gehouden. Om fiscale redenen zal het object van schenking echter niet altijd de aandelen betreffen, maar kan de schenking ook de kwijtschelding van een schuld inhouden. In dat soort situaties is gevolg dat de ongerealiseerde waardeinstijging van de aandelen jaarlijks uitgegeven moet worden. Dat staat veelal op gespannen voet met de gedachte achter het opzetten van de steward-ownership, namelijk het waarborgen van de continuïteit van de onderneming en het creëren van een inkomensstroom voor de ANBI waaruit projecten in het maatschappelijk belang kunnen worden gefinancierd.

Wij pleiten daarom voor een aanvullende regeling, die inhoudt dat de verkrijging van aandelen in een specifieke rentmeesterverenootschap zonder schenkbelasting kan verlopen. Ook pleiten we voor tegemoetkoming in de inkomstenbelasting, bijvoorbeeld via de methodiek van de reeds bestaande conserverende aanslagregeling. Deze tegemoetkoming zal moeten gelden voor de verkrijging van aandelen door een ANBI en voor de verkrijging van aandelen in een rentmeesterverenootschap.

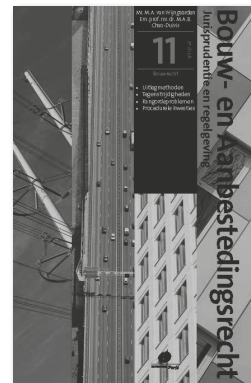
61. Art. 25 lid 8 IW 1990.

Bouwrecht deel 11 - 2^e druk

Deel 11 SBA is gewijd aan het leerstuk van de uitleg van de overeenkomst, zoals die in concreto tot stand is gekomen, waaronder ook de teksten van de van toepassing verklaarde algemene voorwaarden (UAV 2012 (1989), UAV-GC 2025 (2005) en de AVA Zakelijk (2023, 2013, 1992), DNR 2011 (2005) vallen. Het gaat om de wijze waarop rechter en arbiter komen tot de uitleg van een bepaalde tekst. Of hoe zij daartoe niet komen, omdat de tekst duidelijk is. Bij dit onderwerp hoort ook de kwestie van het afwijken van de algemene voorwaarden: is daar sprake van en zo ja, is dat op de in de betreffende algemene voorwaarden voorgeschreven wijze gebeurd. Belangrijke aanknopingspunten voor de uitleg door rechters en arbiters zijn onder andere de hoedanigheid van partijen, de vraag wie van partijen een in dispuut zijnde tekst heeft opgesteld, de bedoeling van de partijen, het gedrag van partijen voorafgaand aan de totstandkoming van de overeenkomst of daarna, de tegenstrijdigheden in de verschillende onderdelen van de overeenkomst.

Het belangrijke onderscheid tussen de Haviltex-methode en de toepassing van de CAO-norm komt in dit deel ook aan de orde. Aparte aandacht is besteed aan het verwante onderwerp van de regeling van de rangorde van stukken in de overeenkomst. De uitleg van teksten in het bouwcontractenrecht wordt hiermee zo volledig mogelijk uit de doeken gedaan.

Wilt u meer informatie, een recensie-exemplaar aanvragen of het boek bestellen?
Mail naar info@uitgeverijparis.nl of bestel uw boeken via het CB.

Mr. M.A. van Wijngaarden
Prof. mr. dr. M.A.B. Chao-Duvis

Bouwrecht deel 11 - 2^e druk
Serie Bouw- en Aanbestedingsrecht
Omvang: 214 pagina's
Prijs: € 87,50
ISBN: 9789462513792

De afzonderlijke delen zijn te bestellen op onze website en verkrijgbaar in de boekhandel.
T: 0575-514299
E: info@uitgeverijparis.nl
www.uitgeverijparis.nl

UITGEVERIJ *Paris*

Collectieve acties in de financiële sector

In 2009 verscheen het boek *Collectieve acties in de financiële sector* als eerste deel in de *Financieel Juridische Reeks*. Sindsdien zijn er veel ontwikkelingen geweest op het gebied van het collectieve actierecht. Denk aan de inwerkingtreding van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA) per 1 januari 2020, waardoor in een collectieve actie nu ook schadevergoeding kan worden gevorderd. Hoog tijd dus voor een nieuw boek over dit onderwerp dat als deel 25 verschijnt in de *Financieel Juridische Reeks*.

In dit boek komen in tien hoofdstukken van verschillende auteurs een aantal belangrijke onderwerpen en actualiteiten aan bod met betrekking tot collectieve acties in de financiële sector. *Collectieve acties in de financiële sector* bevat bijdragen van gerenommeerde auteurs, die ieder vanuit hun eigen discipline of positie een onderwerp belichten.

Daarnaast doen zij (op onderdelen) aanbevelingen voor een herziening van de WAMCA en wagen ze zich aan interessante voorspellingen over de toekomst van het collectieve actierecht.

Mr. N. Boomsma
Mr. S. Timmerman

Collectieve acties in de financiële sector
Financieel Juridische Reeks – deel 25
Omvang: 328 pagina's
Prijs: € 74,50
ISBN: 9789462513648

Dit boek is te bestellen op onze website en verkrijgbaar via de boekhandel.
T: 0575-514299
E: info@uitgeverijparis.nl
www.uitgeverijparis.nl

UITGEVERIJ *Paris*

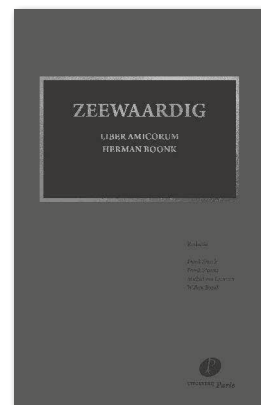
Zeewaardig

Liber amicorum Herman Boonk

In 1974 werd Herman Boonk ingeschreven als advocaat te Rotterdam. In 1977 promoveerde hij aan de Rijksuniversiteit Groningen op een proefschrift getiteld: De openbare orde als grens aan het vrij verkeer van goederen, personen en diensten in de E.E.G. en in 1996 richtte hij samen met anderen het kantoor op dat nog altijd mede zijn naam draagt: Boonk Van Leeuwen.

Gaandeweg heeft Herman Boonk zich ontwikkeld tot een gezaghebbende specialist op het terrein van het 'natte recht', in het bijzonder het zeerecht, het vervoerrecht en het IPR. Daarbij heeft Herman Boonk zich in alle opzichten 'zeewaardig' getoond en veel bijgedragen aan de Nederlandse rechtspraktijk en rechtspraak en aan het onderwijs op dit gebied. Het meest indrukwekkend is evenwel hoe hij naast een drukke advocatenpraktijk altijd weer tijd wist te vinden voor het schrijven van wetenschappelijke artikelen en monografieën, te weten: Zeevervoer onder cognossement (1993), Zeerecht en IPR (1998) en recentelijk nog het monumentale Engelstalige werk Bills of Lading and Charterparties in Maritime Law (2024).

Op 18 mei 2025 bereikte Herman Boonk de leeftijd van tachtig jaar, een gedenkwaardig feit waaraan met dit Liber Amicorum luister wordt bijgezet. De auteurs van de hierin opgenomen bijdragen zijn deels oud-kantoorgenoten van Herman en deels advocaten en academici met wie hij in de rechtszaal of in wetenschappelijke bijdragen figuurlijk de degens heeft gekruist. Zij hebben zich in hun bijdragen laten inspireren door onderwerpen die op de warme belangstelling van Herman Boonk kunnen rekenen.

Red.:
Frank Smeele,
Frank Stevens,
Michiel van Leeuwen,
Willem Boonk

Zeewaardig

Liber amicorum Herman Boonk

Omvang: 279 pagina's

Prijs: € 59,50

ISBN: 9789462513808

Dit boek is te bestellen op onze website en verkrijgbaar via de boekhandel.

T: 0575-514299

E: info@uitgeverijparis.nl

www.uitgeverijparis.nl

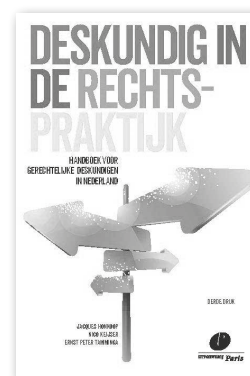
UITGEVERIJ *Paris*

Deskundig in de rechtspraktijk (3^e druk)

Handboek voor gerechtelijke deskundigen in Nederland

Dit boek dient als een handboek voor deskundigen en betrokken partijen in deskundigenonderzoek, zoals advocaten, hun cliënten en rechters. Het biedt inzicht in de rol van gerechtelijk deskundigen, helpt advocaten bij de keuze van deskundigen en het formuleren van vragen. Rechters kunnen baat hebben bij dit boek om deskundigenberichten te interpreteren. Bij de uitvoering van deskundigenonderzoek komt het vaak voor dat niet alle betrokken personen bekend zijn met de regels en werkwijze rondom het onderzoek. Dit kan leiden tot lastige situaties voor deskundigen, zoals juridische discussies met advocaten waarvoor in het deskundigenonderzoek geen plaats is, praktische discussies met partijen over hoe de deskundige wel of niet te werk gaat en inhoudelijke discussies over de reikwijdte van het onderzoek hetgeen op basis van het geschil aan de deskundige ter beoordeling is. Deze situaties kunnen de voortgang van het onderzoek belemmeren of het deskundigenbericht onbruikbaar maken. Dit boek biedt een inkijk in de denkwereld van deskundigen en draagt bij aan de kennis over deskundigenonderzoek voor partijen, advocaten en voor deskundigen, zowel door de rechter benoemd als partijdeskundigen, ervaren of onervaren.

Dit is de derde druk van dit boek. Aanleiding voor deze nieuwe druk was de Wet vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht, die in januari 2025 in Nederland van kracht is geworden. Deze wet brengt veranderingen in het bewijsrecht met zich mee. Een van de belangrijkste nieuwe mogelijkheden die de rechter heeft, is de vrijheid om meer gebruik te maken van moderne technologie en methoden bij het verzamelen en evalueren van bewijs. De rechter heeft nu ook meer mogelijkheden om deskundigen in te schakelen en om hun expertise te gebruiken bij de beoordeling van zaken. Dit kan helpen om de kwaliteit van de rechtspraak te verbeteren en de rechtsgang te versnellen. In deze druk is ook aandacht besteed aan het gebruik van kunstmatige intelligentie en zijn de gevolgen en mogelijkheden daarvan voor deskundigen nader uitgewerkt.

Jacques Honkoop,
Nico Keijser,
Ernst Peter Tamminga

Deskundig in de rechtspraktijk (3^e druk)

Handboek voor gerechtelijke deskundigen in Nederland

Omvang: 322 pagina's

Prijs: € 49,50

ISBN: 9789462513822

Dit boek is te bestellen op onze website en verkrijgbaar via de boekhandel.

T: 0575-514299

E: info@uitgeverijparis.nl

www.uitgeverijparis.nl

UITGEVERIJ *Paris*

Programma ACIS-symposium vrijdagmiddag 21 november 2025

‘Knelpunten in het verzekeringsrecht 2025’

4 NOvA-punten

Deelname kost € 299. Voor ACIS-onderzoekers en leden van het Verbond van Verzekeraars is deelname gratis, die kosten worden centraal afgerekend.

Aanmelden via acis.uva.nl/symposia/ (dus niet via het e-mailadres van ACIS!)

Dagvoorzitter: Mr. B. Holthuis (advocaat te Deventer bij JPR-advocaten)

- 13.00-13.05 Opening door de dagvoorzitter
- 13.05-13.30 Prof. dr. M.L. Hendrikse (o.a. hoogleraar Handelsrecht en Verzekeringsrecht Open Universiteit en directeur ACIS): ‘Verval van recht ten aanzien van een frauderende derde-benadeelde in geval van een WAM-claim’
- 13.30-14.00 Mw. Dr. P. van Haastrecht- van Kuilenburg (wetenschappelijk medewerker wetenschappelijk Bureau van de Hoge Raad, docent verzekeringsrecht UvA en verbonden aan ACIS): ‘Ambtshalve toetsing van verzekeringsvoorwaarden’
- 14.00-14.30 Mw. Mr. E. Jacobs (wetenschappelijk medewerker Commissie van Beroep Kifid en verbonden aan ACIS): ‘Knelpunten in het zorgverzekeringsrecht’
- 14.30-15.00 Dr. P.M. Leerink (advocaat te Deventer bij JPR advocaten en verbonden aan ACIS): ‘Actualiteiten aansprakelijkheidsverzekeringsrecht’

Pauze

- 15.30-16.00 Mr. S.W.A. Kelterman (voormalig lid Geschillencommissie Kifid en verbonden aan ACIS): ‘Het proportionaliteitsbeginsel in het schadeverzekeringsrecht’
- 16.00-16.30 Dr. D.B. Holthinrichs (advocaat te Amsterdam bij De Koning Vergouwen advocaten en verbonden aan ACIS): ‘Juridische knelpunten bij rechtsbijstandverzekeringen’
- 16.30-17.00 Dr. W.C.T. Weterings (advocaat te Arnhem bij Nysingh advocaten, universitair hoofddocent Tilburg University en verbonden aan ACIS): ‘Subrogatie in het verzekeringsrecht: ‘De Bedrijfsregeling Brandregres (BBr)’
- 17.00-17.30 Prof. dr. J.G.J. Rinkes (o.a. hoogleraar privaatrecht Open Universiteit, hoogleraar Europees en Vergelijkend Verzekeringsrecht Universiteit van Amsterdam en verbonden aan ACIS): ‘Overbodige polisbedingen in verzekeringsvoorwaarden’

Afsluiting door de dagvoorzitter

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Amsterdam Centre for Insurance Studies

UITGEVERIJ *Paris*

JPR
advocaten

4
PUNTEN
PO
ADVOCATUUR